

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

СТОЯНОВА-КОВАЛЬ Світлана Савівна

УДК 338.518(477.51)

**ІНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА**

**Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук**

Чернігів – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі публічного управління та менеджменту організацій Чернігівського національного технологічного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, доцент
Гарафонові Ольга Іванівна,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Бутенко Наталія Василівна,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри підприємництва;

доктор економічних наук,
старший науковий співробітник
Захарін Сергій Володимирович,
Науково-дослідний інститут економічного розвитку,
директор;

доктор економічних наук, професор
Онегіна Вікторія Михайлівна,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри економіки та маркетингу.

Захист відбудеться „26” травня 2017 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 у Чернігівському національному технологічному університеті за адресою: 14033, м. Чернігів, вул. Стрілецька, 1.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Чернігівського національного технологічного університету за адресою: 14033, м. Чернігів, вул. Стрілецька, 1.

Автореферат розісланий „24” квітня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

В.Г. Маргасова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах поширення кризових процесів у соціально-економічній системі України та невизначеності середовища господарювання харчова промисловість вимагає поживлення інвестиційних процесів для збереження й зростання обсягів виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної харчової продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках і, в остаточному підсумку, забезпечення населення якісними, безпечними і доступними продуктами харчування у достатній кількості, що є запорукою продовольчої безпеки та стабілізації ситуації у суспільстві. Недостатність власних ресурсів та невідповідність підприємств харчової промисловості до роботи в умовах міжнародної конкуренції призвели до зниження обсягів виробництва, старіння основних фондів, погіршення фінансового стану підприємств. Низька продуктивність праці, недостатня завантаженість виробничих потужностей, високий рівень зношеності основних фондів, з одного боку, і нерозвиненість інвестиційно-фінансової системи, з іншого боку, роблять харчову промисловість України незахищеною при фінансово-економічних коливаннях у економіці. Існуючі інституційні механізми регулювання інвестиційної діяльності у харчовій промисловості вимагають адаптації для безпосереднього використання в змінних умовах економічного середовища.

Теоретичні основи генезису й еволюції інституцій та інституційного регулювання розкрито в працях представників „інституціоналізму” – Т. Веблена, М. Вебера, О. Вільямсона, Дж. Гелбрейта, Р. Гайлбронера, Дж. Коммонса, В. Мітчелла, Й. Шумпетера і „неоінституціоналізму” – Р. Акселрода, А. Алчіана, Г. Беккера, Дж. Б'юкенена, Ф. Гайєка, К. Ерроу, Р. Кеохейна, Р. Коуза, Д. Норта, Дж. Стіглера та ін.

Інституціональні зміни як найважливіший аспект сучасних соціально-економічних трансформацій широко досліджуються у вітчизняній економічній науці. Значний внесок у розробку теорії інституційних змін національної економіки внесли В. Базилевич, Н. Бутенко, З. Варналій, Г. Ватаманюк, В. Геєць, О. Гонта, С. Захарін, В. Ільчук, І. Кичко, І. Малий, О. Прутська, В. Савченко, Н. Ткаленко, О. Яременко. Низка питань, пов'язаних з аналізом проблем інституційного регулювання інвестиційної діяльності харчової промисловості, знайшла відбиття в наукових публікаціях таких вчених-економістів: І. Балабанов, Р. Бойко, О. Гарафонова, Б. Гриньов, І. Гришова, Ж. Дерій, К. Ілляшенко, П. Микитюк, Т. Мостенська, О. Наумова, В. Онегіна, В. Полуянов, Л. Федулова та інші відомі вчені.

Разом з тим, незважаючи на широке висвітлення інституційної тематики у вітчизняній і закордонній літературі, вивчення теоретичних і практичних аспектів еволюційного розвитку інституційної системи економіки й, зокрема, адаптаційних механізмів інституційних змін, перебуває на початковій стадії й потребує додаткової уваги. Необхідність дослідження з позицій інституційного підходу методологічних і теоретичних передумов інвестиційного процесу у харчовій промисловості, його організаційних форм, відповідних методів і

механізмів, визначають актуальність теми, постановку мети і завдань дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась у рамках науково-дослідних робіт:

– Чернігівського національного технологічного університету за темами: „Ефективність функціонування національного господарства в умовах глобалізації” (державний реєстраційний номер 0111U002353), у межах якої автором окреслено концептуальні засади ефективного інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості; „Фінансово-економічна стратегія сталого розвитку економіки України” (державний реєстраційний номер 0109U002271), де розроблено організаційно-економічний механізм інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості (довідка №302-04/1016 від 16.01.2017 р.);

– Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України (ЧДЦНІ) за темою „Дослідження стану розвитку інноваційної інфраструктури України у регіональному розрізі” (державний реєстраційний номер 0113U006460), в рамках якої автором отримані науково-практичні висновки щодо стану та перспектив інноваційно-інвестиційної складової харчової промисловості України (довідка №218/01-16 від 19.09.2014 р.).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є розробка теоретико-методологічних положень, методичних основ і науково-практичних рекомендацій щодо функціонування інституційних механізмів регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості.

Досягнення сформульованої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити концептуальні основи та розкрити економічну природу інституційного регулювання економіки;
- визначити і поглибити понятійно-категоріальний апарат теорій економіки та управління національним господарством і теорії інституційного регулювання інвестиційних процесів;
- сформулювати концептуальні засади ефективного інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості;
- репрезентувати архітектуру системи стратегічного управління інвестиційними процесами у харчовій промисловості;
- узагальнити теоретико-методологічні положення щодо оцінки ефективності інституційного регулювання інвестиційних процесів;
- здійснити системний аналіз стану та проблем активізації інвестиційних процесів у харчовій промисловості;
- визначити інституційні інструменти інвестиційного забезпечення розвитку харчової промисловості;
- запропонувати науково-методичні підходи до формування програмної моделі державно-приватного партнерства у інвестуванні проектів розвитку харчової промисловості;
- розкрити та охарактеризувати механізм розвитку інноваційно-інвестиційних структур харчової промисловості;

- обґрунтувати практичні рекомендації з організаційного оформлення спеціалізованої системи інвестиційного забезпечення харчової промисловості;
- розробити організаційно-економічний механізм інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості;
- визначити стратегічні імперативи розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості.

Об'єктом дослідження є інвестиційні процеси у харчовій промисловості та їх інституційне регулювання.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні, методичні та практичні аспекти формування механізму інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. При формуванні понятійно-категоріального апарату використовувалися методи аналізу та синтезу, узагальнення та наукової абстракції, а саме: методи абстрагування, узагальнення, індукції, дедукції, аналізу, синтезу – при формуванні теоретичних засад інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості; історичний метод – при з'ясуванні еволюційних доміант розвитку теорії інституцій; метод багатомірної логіки – при формуванні концептуального підходу до розгляду теорії інституційного регулювання; процесний підхід – при структуризації системи управління інвестиційними процесами; графічний метод – при визначенні сучасного стану інвестування харчової промисловості; метод ієрархій – при побудові алгоритмів; метод ланцюгових підстановок – при оцінюванні впливу факторів на інвестиційну активність харчової промисловості; ціннісно-орієнтований, програмно-цільовий методи та метод ситуаційного аналізу – при висвітленні концептуальних засад інституційного регулювання інвестиційних процесів; метод статистичного аналізу – при оцінюванні сучасного стану та ефективності інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості.

Статистичну і фактологічну основу дослідження становили нормативно-правові та законодавчі акти, монографічні дослідження та наукові публікації провідних вітчизняних і зарубіжних учених і практиків, аналітична інформація науково-дослідних установ, статистичні матеріали та звітні дані Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державної служби статистики України, Світового банку і МВФ, матеріали інформаційно-аналітичних бюлетенів, ресурсів мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні результати дослідження, які містять елементи наукової новизни, полягають у такому:

вперше:

- розроблено концепцію інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, яка є передумовою визначення основних пріоритетів і напрямів державної політики і включає такі елементи, як: визначення основних термінів; мету та напрями розвитку інвестиційного процесу; організаційно-економічне забезпечення; очікувані результати.

Запропонована концепція передбачає теоретико-методологічний, концептуальний, методичний рівні та інструментальне і організаційно-інформаційне забезпечення, що сприяє ефективності реалізації стратегічних імперативів розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості шляхом формування інституційних умов для подолання невизначеності інвестиційного клімату, підвищення конкурентоспроможності харчової промисловості, досягнення фінансового ефекту для інвесторів та соціально-економічного, екологічного й інших ефектів у розвитку харчової промисловості;

– запропоновано організаційно-економічний механізм реалізації ефективної державної політики інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості України, функціонування якого передбачає досягнення визначених у стратегії розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів харчової промисловості стратегічних імперативів та тактичних заходів щодо їх реалізації на основі застосування відповідного інструментарію (методів, важелів, інструментів, принципів та функцій) та головних складових (організаційних, економічних, моніторинг, контроль та збалансування інтересів учасників інвестиційного процесу); результати реалізації запропонованого організаційно-економічного механізму спрямовані на формування сприятливого інвестиційного середовища у харчовій промисловості, що забезпечує зростання обсягів надходження інвестиційних ресурсів як інструмента економічного зростання та ефективного їх використання;

– обґрунтовано необхідність впровадження механізмів державно-приватного партнерства як перспективного інструменту інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості шляхом реалізації масштабних модернізаційних інноваційно-інвестиційних проектів, в основу яких покладено необхідність активізації функціонування локальних інноваційних центрів (технологічних парків) результати діяльності яких спрямовані на: просування в забезпеченні конкурентоспроможності на основі високих технологій, використання „ноу-хау”, винаходів, результатів фундаментальних і прикладних наукових досліджень у харчовій промисловості; комерціалізацію нововведень на основі господарюючих суб'єктів, малих підприємств, як найбільш мобільних форм просування інновацій; підвищення технологічного рівня виробництва й способів переробки продукції, що виключають або зводять до мінімуму забруднення навколишнього середовища тощо;

– сформовано архітектуру системи стратегічного управління інвестиційними процесами у харчовій промисловості, характерною рисою якої є еластичність, яка виражається у можливості адаптації дій господарюючих суб'єктів харчової промисловості у відповідності з визначеними функціями, що збільшує можливості керівників пристосувати компоненти загальної стратегії до стрімких змін ринку, оскільки коректування стратегічного бачення передбачено на кожному етапі, з урахуванням отриманого досвіду, виникнення нових ідей і можливостей;

удосконалено:

– науково-методичні підходи до оцінювання ефективності державного інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, що, на відміну від наявних, базуються на поєднанні дедуктивного й індуктивного підходів, які відображають аналітичні та синтетичні аспекти аналізу, і забезпечують охоплення всіх аспектів інвестиційної діяльності суб'єктів харчової промисловості: від постановки проектного завдання – до реалізації інвестиційного проекту; пропонується підхід до оцінки ефективності інституційного регулювання інвестиційних процесів дозволяє реалізувати на практиці в процесі оцінки ефективності інвестиційних проектів метод порівняння різночасних витрат і результатів й розробити для суб'єктів харчової промисловості пріоритетні інвестиційно привабливі інноваційні проекти перспективного розвитку виробничої сфери;

– методологічні концепти інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, які, на відміну від існуючих, поєднують прикладні, функціональні і технологічні підходи до здійснення змін і забезпечують діалектичне поєднання двох типів управління „зверху-вниз” та „знизу-догори” у „між функціональному” типі, що сприятиме найбільш ефективній роботі ключових важелів організаційно-економічного механізму інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості;

– інституційний інструментарій активізації інвестиційних процесів у харчовій промисловості, який, на відміну від наявного, систематизований у три комплексні групи: 1) стимулювання імпорту інвестиційного устаткування за допомогою державного кредитування або страхування таких поставок, а також формування централізованого фонду, що забезпечує хеджування валютних ризиків по кредитах під покупку устаткування; 2) державне кредитування виробництва експортоорієнтованої вітчизняної продукції з високою доданою вартістю, а також вкладень українських компаній у закордонні конкурентоспроможні виробничі активи з метою формування інфраструктури збуту вітчизняної харчової продукції на зовнішніх ринках; 3) часткове фінансування із приватним капіталом державних інвестиційних проектів; використання яких сприятиме реалізації заходів стратегії розвитку інвестиційних процесів у харчовій промисловості;

дістало подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат теорії економіки та управління національним господарством у частині уточнення трактування змісту поняття „інституційне регулювання інвестиційних процесів” з урахуванням специфіки харчової промисловості – як системи заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, які здійснюють державні органи з метою стабілізації і адаптації існуючої економічної системи до змінних умов, а також системи механізмів ринкового саморегулювання, які діють у рамках, встановлених державою. Запропоноване визначення дозволяє підвищити рівень наукової обґрунтованості інституційного регулювання національної економіки та її інвестиційних процесів у харчовій промисловості та конкретизувати їх завдання;

– механізм управління інвестиційними процесами у харчовій промисловості на основі сценарного підходу, що забезпечує стійкий розвиток інвестиційної діяльності за різними сценаріями: збереження існуючої стратегії управління розвитком харчової промисловості; запобігання порушенням стійкого розвитку, що враховує параметр компенсації порушення розвитку, який задає інтенсивність управлінських змін для планування наступного періоду порівняно з попередніми результатами функціонування харчової промисловості;

– науково-практичні рекомендації щодо реалізації стратегічних імперативів розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, які будуть сприяти подальшому динамічному розвитку національної економіки відповідно до сучасних ринкових принципів, а саме: створення сприятливого інвестиційного середовища; покращення структури інвестицій; забезпечення високого рівня захисту інтересів та прав інвесторів; збільшення обсягів капітальних інвестицій; підвищення ефективності інвестиційного процесу у харчовій промисловості; розвиток співробітництва у сфері науково-дослідної та інвестиційно-інноваційної діяльності; забезпечення реалізації функцій інвестицій у розвитку харчової промисловості та скерування процесів вирівнювання дисбалансів соціально-економічного розвитку;

– пропозиції зі створення єдиної інформаційної бази учасників інвестиційних процесів у харчовій промисловості, що дозволить знизити асиметричність інформації в інвестиційній сфері, скоротити транзакційні витрати (витрати пошуку інформації, витрати оцінки інформації, витрати укладання контрактів) і об'єднати зусилля всіх учасників інвестиційних процесів при реалізації інвестиційної політики;

– рекомендації з удосконалення та підвищення ефективності функціонування інвестиційної інфраструктури харчової промисловості на засадах становлення моноцентричного типу інфраструктурного забезпечення інвестиційних процесів суб'єктів харчової промисловості, що забезпечує інтенсивний обмін інвестиційних товарів та інформації у непрогнозованих умовах ринкової взаємодії і узгоджену поведінку кредитно-фінансової, маркетингової, інформаційної, консультаційної і сервісної підсистем;

– наукові підходи до формування системи лізингових послуг для суб'єктів харчової промисловості, в основу яких закладено використання інноваційних фінансових технологій, спрямованих на підтримку як ресурсопродуючих суб'єктів господарювання харчової промисловості, так і безпосередніх товаровиробників, що забезпечує лізингоотримувачам можливість більше впливати на ресурсний ринок.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні науково-методичних пропозицій та практичних рекомендацій, які можуть бути застосовані у діяльності законодавчих і виконавчих органів влади при удосконаленні інституційного регулювання національної економіки:

Міністерством економічного розвитку та торгівлі України при обґрунтуванні необхідності впровадження механізмів державно-приватного партнерства як перспективного інструменту інституційного регулювання

інвестиційних процесів у харчовій промисловості (довідка №3711-09/34917-07 від 19.12.2016 р.);

Департаментом економічного розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації при розробці науково-практичних рекомендацій щодо реалізації стратегічних імперативів розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості (довідка № 01-01/497 від 28.11.2016);

Чернігівською обласною радою при розробленні рекомендації з удосконалення та підвищення ефективності функціонування інвестиційної інфраструктури харчової промисловості на засадах становлення моноцентричного типу інфраструктурного забезпечення та визначенні стратегічних напрямів розвитку Чернігівської області (довідки №03-02/913 від 21.12.2015 р.; №02-03/1406 від 23.01.2017 р.);

Фінансовим управлінням Чернігівської міської ради при оцінюванні ефективності державного інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості (у тому числі й на регіональному рівні) для оптимізації процесу прийняття рішень у сфері управління фінансовими потоками в м. Чернігові (довідка №3-24/263 від 23.11.2016 р.);

Теоретичні результати дисертації використані Чернігівським національним технологічним університетом (довідка №102/08-2915 від 25.10.2016 р.) у навчальному процесі при викладанні дисциплін „Макроекономіка”, „Державне регулювання економіки”, „Національна економіка”.

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором особисто. Обсяг особистого внеску автора у роботах, опублікованих у співавторстві, наведений у переліку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної роботи доповідалися та обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, симпозиумах і круглих столах, зокрема: «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи» (м. Харків, 2017 р.); «Україна – ЄС. сучасні технології, економіка та право» (Словацька Республіка – Польща, 2016 р.); «Розвиток економіки України та інших країн в умовах інтеграційних процесів» (м. Київ, 2016 р.); «Актуальні питання освіти і науки» (м. Харків, 2016 р.); «Економіка та управління: сучасний стан і перспективи розвитку» (м. Одеса, 2015 р.); «Стратегическое планирование развития городов и регионов» (г. Тольятти, 2015 г.); «Стратегическое планирование развития городов и регионов» (г. Москва, 2015 г.); «Прикладна економіка – від теорії до практики» (м. Тернопіль, 2015 р.); «Перспективи розвитку ринкової економіки на засадах конкурентоспроможності, інноваційності та сталості» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.); «Институциональные основы функционирования экономики в условиях трансформации» (г. Нюрнберг, Германия, 2014 г.); «Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євроінтеграції» (м. Одеса, 2014 р.); «Новая модель экономического роста: теоретические конструкции и реальная политика» (г. Москва, 2014 г.).

Публікації. За результатами дисертації опубліковано 43 наукових праці, з них: 4 монографії обсягом 22,3 друк. арк. (у т.ч. особисто автору належить 21,8 друк. арк., з них одноосібна монографія обсягом 17,8 друк. арк.); 24 статті опубліковано у наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних (14,04 друк. арк.); 15 публікацій в інших виданнях та виданнях апробаційного характеру, обсягом 18,15 друк. арк. Загальний обсяг публікацій становить 54,49 друк. арк.; особисто автору належить 49,15 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 418 сторінки. Основний зміст роботи викладений на 369 сторінках. Робота містить 24 таблиці, 27 рисунків, з них 5 таблиць та 7 рисунків займають 12 окремих сторінок. Дисертація має 10 додатків на 11 сторінках. Список використаних джерел налічує 262 найменування на 29 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі **«Концептуальні засади інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості»** проведено ретроспективний огляд досліджень інституційного регулювання інвестиційних процесів, запропоновано авторські базові дефініції, обґрунтовано принципи та функції інституційної підтримки інвестиційних процесів у харчовій промисловості, розроблено концепцію інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості.

Під час узагальнення теоретичних засад інституційного регулювання інвестиційних процесів з'ясовано, що ця проблема залишається недостатньо дослідженою з позиції теорії інституціоналізму та теорії управління національним господарством. На думку автора, сучасні умови розвитку національної економіки обумовлюють необхідність удосконалення на теоретико-методологічному та практичному рівнях функціонування інститутів регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості. Зазначеним актуалізується потреба розробки та реалізації дієвих стратегічних напрямів та механізмів розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості.

Здійснена систематизація теоретичних підходів до розуміння природи, змісту та сутності вихідних дефініцій сформувала необхідне підґрунтя для авторського трактування низки ключових, у межах цього дослідження, категорій і понять, серед яких: 1) інституційне регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості – це система заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, які здійснюють державні органи з

метою стабілізації і адаптації існуючої економічної системи харчової промисловості до змінних умов, а також система механізмів ринкового саморегулювання (попит, пропозиція, ціна, конкуренція тощо), які діють у рамках, встановлених державою; 2) Концепція інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості – це система теоретико-методологічних поглядів на пізнання та визначення сутності, змісту концептуальних аспектів, методичного, інструментального та інформаційно-організаційного забезпечення її реалізації у контексті ефективності інвестиційних процесів в харчовій промисловості та національної економіки.

Активізація процесів інвестування у економічній системі харчової промисловості є безпосередньо пов'язаною зі станом інституційного середовища, яке або забезпечує нормальне протіканню процесів інвестування, або навпаки створює несприятливі умови для здійснення інвестицій. На основі узагальнення точок зору як закордонних, так і українських економістів, інститути визначено, як певні правила, якими виконується функція обмеження поведінки агентів економічних процесів та впорядковується їх взаємодія, а також відповідні механізми здійснення контролю за додержанням цих правил. Відповідно до інституційної концепції, під правилами розуміються визнані на загальному рівні та забезпечені відповідними механізмами захисту норми, якими зумовлюються, забороняються або дозволяються певні види дій більш ніж одного індивідуума. Знижуючи рівень невизначеності, правила забезпечують відносний рівень підвищення поінформованості ринкових агентів стосовно трансформації зовнішнього середовища.

Інституційне середовище являє собою сукупність економічних, політичних, соціальних, юридичних правил, що утворюють базис для виробництва, обміну і розподілу в економіці, а головну роль у формуванні правил формального характеру, що становлять її основу, відіграє держава. Інституційне інвестиційне середовище являє собою множину правил, які визначають межі здійснення економічної взаємодії між основними суб'єктами процесів інвестування. Держава є творцем певного кола таких правил, безпосередньо інститутів формального типу, які є закріпленими на законодавчому рівні нормами та правилами, які регламентують протікання процесів інвестування. Інший елемент інституційного інвестиційного середовища становлять правила неформального характеру (або інститути неформального типу), тобто традиції, стереотипи поведінки, які сформувалися під впливом особливостей економічної системи держави і галузі. Неузгодженість між формальними і неформальними інститутами закономірно притаманна періодам їх кардинальної трансформації. Трансформація інститутів має поступовий характер, тому на початковому етапі формування може спостерігатися слабкий рівень їх розвитку, і як наслідок неефективність функціонування. Серйозні наслідки для системи інвестування має нерозвиненість системи банківського обслуговування, яка не здатна

забезпечити ефективний рівень акумуляції заощаджень, що становить найважливіше джерело інвестиційного забезпечення.

Іманентно інституційне регулювання відноситься до сфери управління, і тому покликане координувати економічні процеси. Процес інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості з точки зору системного підходу являє собою сукупність інституційних та функціональних аспектів. Інституційний аспект охоплює правові та економічні норми об'єктивно існуючі та встановлені державою з урахуванням стану харчової промисловості. Встановлено, що діючий підхід до інституційного регулювання харчової промисловості, що передбачає механічний розподіл коштів державної підтримки з їх наступною пролонгацією, є неефективним. Альтернативний підхід передбачає формування механізму інвестування відповідно до процесів структурної трансформації у промисловості і перетворення всієї виробничої, інвестиційної та фінансової сфер функціонування харчової промисловості.

Взаємодія інститутів з суб'єктами харчової промисловості здійснюється за допомогою основних функцій, кожна з яких виконує свою певну роль: координаційна функція стабілізує економіку, встановлюючи межі раціональної поведінки всіх учасників ринкової взаємодії і зумовлюючи їх більш передбачувану поведінку, що сприяє загальній стабілізації економіки; розподільча функція встановлює і фіксує сфери доступних дій для ринкових агентів у взаємовідносинах один з одним, наділяє кожного з них певним набором прав стосовно один одного, що дозволяє здійснювати стратегічне планування економічної діяльності, призводить до загальної макроекономічної стабільності і сприяє підвищенню ефективності економіки в цілому; функція зниження трансакційних витрат є критерієм доцільності запровадження нових інститутів: якщо запровадження інституту позначається на зниженні абсолютної величини трансакційних витрат у економічній системі, то даний інститут варто вважати ефективним.

Перехід економіки харчової промисловості до більш динамічного розвитку неминуче має супроводжуватися трансформацією системи інститутів формального і неформального типу, їх селекцією і затвердженням найбільш перспективних, зважаючи на пріоритети розвитку галузі, регламентацією правил гри для всіх агентів ринку, формуванням механізмів економічного стимулювання додержання вимог інститутів формального типу. В цьому процесі, визначна роль належить державі, а сучасний стан харчової промисловості свідчить про доцільність підвищення ролі держави в процесах економічної взаємодії, як генератора системних трансформацій інституційного середовища. Роль держави полягає у формуванні інституційних передумов для розвитку харчової промисловості, формуванні економічного середовища галузі зі сприятливим інвестиційним кліматом та активізації процесів інвестування.

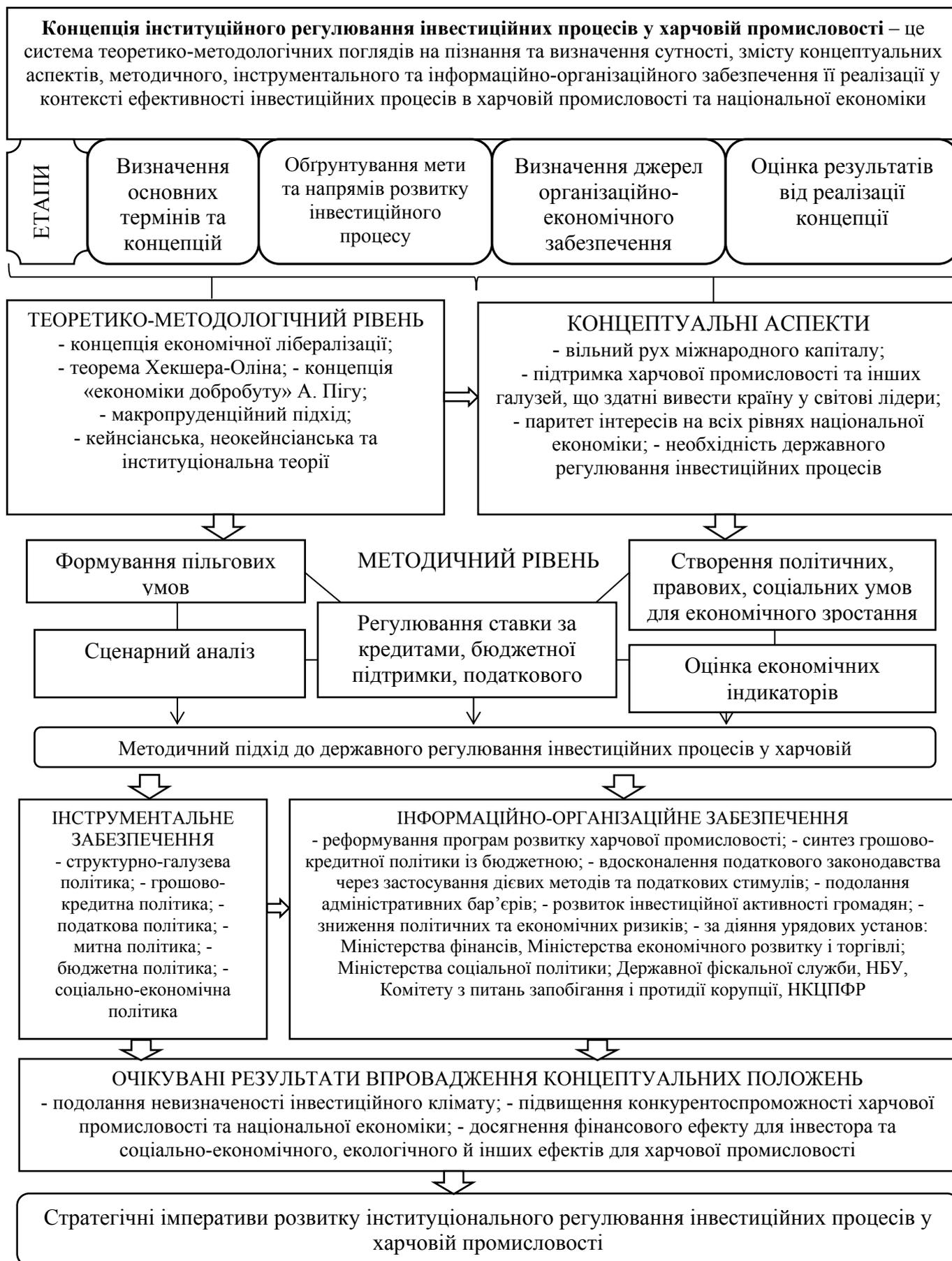
В результаті дослідження процесів становлення і функціонування системи інституційних механізмів інвестиційних процесів у харчовій промисловості встановлено, що вона не відповідає потребам суб'єктів

господарювання і умовам трансформації економіки харчової промисловості України. Дія механізмів інституційного регулювання не забезпечує вирішення поставлених завдань з активізації інвестиційних процесів. До специфіки сучасної української інвестиційно-фінансової системи, яка так чи інакше впливає на харчову промисловість, можна віднести договірну основу взаємовідносин, що характеризується переходом від управління об'єктом до фінансування суб'єкта, а також те, що методи роботи з різними галузями приблизно однакові, що ставить харчову промисловість в нерівні умови з іншими, більш прибутковими, сферами діяльності.

Аналізуючи основні напрямки і форми інституційного регулювання харчової промисловості в країнах з розвинутою ринковою економікою, можна зробити висновок, що економіка харчової промисловості – економіка не самодостатня, в наслідок своєї специфіки є однією з найбільш регульованих, де вільна гра ринкових сил відбувається лише за певних обмежень, визначених державою. Дослідження досвіду формування інституційних регуляторів підтримки інвестиційних процесів суб'єктів харчової промисловості, що накопичений у країнах світу, показало неможливість його прямого запозичення у вітчизняних реаліях. Це пояснюється відмінністю мотивації вітчизняних і закордонних виробників та держави у інвестиційному процесі, фінансово-економічну кризу в Україні, бюджетний дефіцит, недостатність фінансового забезпечення, які суттєво звужують коло методів регулювання.

В цьому контексті особливого значення набуває розробка концепції як способу пізнання, сукупності ідей і поглядів щодо інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості. Основними завданнями реалізації концепції інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості є: створення сприятливих умов для розвитку інноваційної діяльності та механізмів, що забезпечують залучення інвестицій у наукоємні інноваційні проекти суб'єктів харчової промисловості; забезпечення на законодавчому рівні захисту прав венчурних інвесторів та стимулювання їх діяльності; створення найсприятливіших фінансових, кадрових, організаційних та нормативно-правових умов для реалізації інвестиційних проектів у харчовій промисловості, що забезпечать підвищення її конкурентоспроможності на світових ринках. Сутність та зміст розробленої в дисертації концепції інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості представлено на рис. 1.

Концепція складається із чотирьох етапів, кожен з яких повинен пояснювати терміни, явища, процеси, пов'язані з розвитком системи інституційного регулювання інвестиційних процесів, зокрема шляхом реалізації запропонованих заходів, що і як буде здійснено та з якими результатами у рамках стратегії розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості.

Рис. 1. Основні складові концепції інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості [авторська розробка]

У другому розділі **«Методологічні аспекти інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості»** визначено методологічні засади інституційного регулювання інвестиційних процесів, запропоновано архітектуру сучасної системи стратегічного управління інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, розроблено науково-методичні підходи до оцінки економічної ефективності інституційного регулювання інвестиційних процесів.

Змістовний аналіз існуючої системи регулювання інвестиційних процесів дозволив визначити структуру інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості та ідентифікувати її ієрархічні рівні: державний, галузевий рівень та рівень суб'єкта господарювання. Основними заходами удосконалення інвестиційного процесу на державному рівні є коригування пріоритетів реформування кредитно-фінансового механізму і забезпечення його відтворювальної функції, на рівні галузі – розвиток форм і методів кредитування суб'єктів галузі, на рівні харчового підприємства – удосконалення відносин з інвесторами шляхом диференціації умов кредитування, коригування пріоритетів інвестування з урахуванням перспектив розвитку ринку.

Досвід свідчить, що прагнення державних інституцій безпосередньо брати участь в процесі інвестування найчастіше призводить до негативного результату. Доведено, що найбільш дієвим механізмом інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості є інститут державних субсидій і гарантій операторам інвестиційно-фінансового ринку та ринку реальних інвестиційних ресурсів, який забезпечує підтримку приватних і корпоративних інвесторів, які приймають рішення інвестувати у розвиток харчової промисловості. Саме так держава, з одного боку, змогла б зняти з себе вантаж неефективного субсидування даної сфери економіки, а, з іншого, – підтримати ініціативи інститутів бізнесу недержавних комерційних структур, у тому числі і банківської системи.

Стратегічне управління інвестиційними процесами у харчовій промисловості представляє собою системну циклічну управлінську діяльність, що включає встановлення магістральних цілей, направлених на масштабні заміни ринкової позиції суб'єктів харчової промисловості, з урахуванням стану оточуючого середовища, перспективних обсягів інвестування і власних ресурсів. Стратегічне управління інвестиціями харчової промисловості являє собою систему управління, яка спроможна забезпечити ефективне функціонування у довгостроковій перспективі харчової промисловості за умов динамічно змінного зовнішнього середовища та певного рівня невизначеності майбутнього. Стратегічне управління інвестиційними процесами забезпечує конкурентоспроможність харчової промисловості на світовому ринку, оскільки враховує важливі компоненти встановлення місії і обґрунтування цілей розвитку, дослідження зовнішньої і внутрішньої сфер, що забезпечує пристосування та дає можливість виробити необхідні заходи, у відповідності з цілями розвитку національної економіки.

В результаті дослідження побудовано архітектуру системи стратегічного управління інвестиційними процесами у харчовій промисловості (рис. 2), характерною рисою якої є еластичність, яка виражається в можливості адаптації дій суб'єктів господарювання у відповідності з визначеними функціями, що збільшує можливості пристосувати компоненти загальної стратегії до стрімких змін ринку, коректування стратегічного бачення передбачено на кожному етапі, з урахуванням отриманого досвіду, виникнення нових ідей і можливостей. Система стратегічного управління інвестиційними процесами у харчовій промисловості, дає можливість реалізувати корпоративну і конкурентні стратегії суб'єктів господарювання, оскільки формування конкурентних переваг в сьогоdnішніх умовах ґрунтується на змінах, які може забезпечити інвестиційна діяльність. Головними цілями пропонованої модифікації системи стратегічного управління інвестиційними процесами у харчовій промисловості є: підвищення прибутковості, збільшення рентабельності виробництва, зростання рентабельності власного капіталу, збільшення фінансово-економічної стійкості. Основою системи стратегічного управління інвестиціями харчової промисловості повинно бути: формування групи професіоналів з управління змінами; включення планів стратегічних змін в загальну стратегію; ріст кваліфікації персоналу; модернізація концепції формування персоналу; залучення інвестиційних ресурсів; зростання обсягів виробництва і реалізації продукції; розширення ринків збуту; ресурсне забезпечення інвестиційної стратегії.

Встановлено, що має місце пряма пропорційна залежність рівня ефективності системи економіки від рівня ефективності її інституційної основи. Обґрунтовано, що ефективними інститутами є ті, які здійснюють позитивний вплив на розвиток економіки, здійснюють сприяння зростанню економіки, забезпечують зниження рівня трансакційних витрат функціонування системи економічних відносин. Неefективні інститути, навпаки, здійснюють гальмівний вплив на розвиток економічної системи, знижують можливості економіки і значно збільшують рівень її трансакційних витрат. У вітчизняній практиці, ефективними інститутами є, насамперед, фундаментальні інститути, які розпочали формуватися у період кардинальних змін у економічній системі.

Стійкий розвиток харчової промисловості – це процес, що відбувається в результаті основних видів діяльності суб'єктів харчової промисловості: виробничої, збутової, фінансової та інвестиційної, в результаті зовнішнього ринкового впливу на ці види діяльності. Система інвестування харчової промисловості являє собою зв'язок компонентів координаційної структури із застосуванням фінансово-економічних важелів, інструментів і способів впорядкування інвестиційних взаємин і виконання умов, які базуються на діючому законодавстві, з метою задоволення об'єктивних фінансових потреб суб'єктів виробництва харчової промисловості.

Рис. 2. Архітектура сучасної системи стратегічного управління інвестиційними процесами у харчовій промисловості [авторська розробка]

Система інвестування у розвиток харчової промисловості розглядається як сукупність елементів (інвесторів, замовників, виконавців робіт, користувачів, фінансово-кредитних установ), що перебувають у відносинах і зв'язках між собою і оточуючим середовищем й утворюють певну цілісність. Організаційна підсистема складається з інституційної підсистеми, що включає органи державного управління, товаровиробників, у тому числі інтегровані формування, і представників середнього й малого бізнесу, фінансово-кредитні організації, лізингові й страхові компанії, іпотечні кредитні організації, нотаріат, оціночні й ріелторські інститути й організаційні підсистеми, що забезпечують взаємодію суб'єктів інвестиційного процесу. Фінансово-економічна система - комплекс фінансово-економічних важелів, інструментів, методів і стимул-реакцій регуляції інвестиційних взаємин. Вона включає оцінку позичальника і інвестиційних планів, кредитні інструменти і методи мобілізації інвестиційних ресурсів, способи надання позикових коштів і покриття заборгованості, розмір прибуткових ставок, страхування суб'єктів інвестиційних взаємин.

В результаті дослідження розроблено методичний підхід до комплексної оцінки ефективності інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, що базується на поєднанні дедуктивного й індуктивного підходів, які відображають аналітичні та синтетичні аспекти аналізу. У концентрованому вигляді оцінку ефективності інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості відображає комплексний показник, який синтетично охоплює часткові (окремні) показники стійкого розвитку (рис.3). Методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційних проектів з урахуванням фактору часу обмежуються не тільки існуючою в цей час невизначеністю економічного середовища й процесів у ній, але й результатами, одержуваними при урахуванні фактору часу по методу дисконтування. Показник річних приведених витрат використовуються при розробці програм державного й регіонального рівня, програм комерційних структур, що передбачають масові заходи, а також для інвестиційних проектів, які є безприбутковими та/або мають лімітування капіталовкладень. Використання вищевказаного показника дозволяє оптимізувати вибір проекту, що забезпечує найбільш вигідне використання виділених на цю мету коштів.

Представлена на рис. 3 формули є блоками, з яких формуються показники оцінки ефективності інвестицій. Наприклад, застосовуючи їх, реальний чистий прибуток інвестиційного проекту з урахуванням фактору часу являє собою вираження:

$$ЧП = \sum_{t=T_c}^{T_p} (\Pi_t + a_t)(1+\beta)^{T_p-t} - \sum_{t=1}^{T_c} K_t(1+\beta)^{T_c-(t-1)} \rightarrow \max. \quad (1)$$

Рис. 3. Методичні підходи до оцінювання ефективності державного інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості [авторська розробка]

Економічний ефект від вкладення інвестором в однакові моменти часу рівновеликих коштів у матеріальні інвестиції в порівнянні з фінансовими ($K=K_f$) може бути визначений по формулі:

$$E_{III} = \left[\sum_{t=T_c}^{T_p} (\Pi_t + a_t)(1 + \beta)^{T_p - t} - \sum_{t=0}^{T_c} K_t(1 + \beta)^{T_c + (t-1)} \right] - \left[\sum_{t=0}^{T_p} K_{\phi t}(1 + \beta)^t - \sum_{t=0}^{T_c} K_{\phi t} \right] \quad (2)$$

Рекомендований метод визначення чистого доходу інвестиційних проектів з урахуванням фактору часу має відмітні особливості в порівнянні із приведенням вартості до сучасного моменту часу. Пропонований підхід до оцінки ефективності інституційного регулювання інвестиційних процесів дозволяє реалізувати на практиці в процесі оцінки ефективності інвестиційних проектів метод порівняння різночасних витрат і результатів й розробити для підприємств харчової промисловості пріоритетні інвестиційно привабливі інноваційні проекти перспективного розвитку виробничої сфери.

Особливість пропонованого підходу полягає в тому, що він охоплює всі аспекти інвестиційного процесу у харчовій промисловості: від постановки проектного завдання – до реалізації інвестиційного проекту, враховує всі взаємозв'язки, які охоплюють внутрішню діяльність суб'єктів харчової промисловості та їх стан на ринку збуту продукції.

У третьому розділі «Економічна оцінка інвестиційних процесів у харчовій промисловості в контексті їх інституційного регулювання» проведено аналіз стану та проблем розвитку харчової промисловості України, досліджено стан функціонування інституційних інструментів інвестиційного забезпечення розвитку харчової промисловості, здійснено оцінку ефективності інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості.

Харчова промисловість є однією з найбільш швидко розвинених галузей промисловості України. На сьогодні продукція харчової промисловості становить більше 15% всієї виробленої на території України продукції. Істотні внутрішні й закордонні інвестиції в українські підприємства харчової промисловості, а також впровадження міжнародного досвіду, стали причиною позитивних змін у галузі. Зокрема, внаслідок впровадження нових виробничих технологій значно поліпшилась якість продукції.

Українська харчова промисловість традиційно виробляє основні продукти харчування, такі як цукор, сіль, рослинне масло, молочні продукти, алкоголь, кондитерські вироби. У числі переважних секторів даної галузі – молочне й м'ясопереробне виробництво, цукрорафінадна промисловість, виробництво борошна й зернових продуктів, виробництво рослинної олії, виробництво крохмалю й патоки (табл.1).

Таблиця 1

Індекси промислової продукції за видами діяльності,
відсотків до попереднього року*

	Код за КВЕД- 2010	2013	2014	2015
Промисловість	V+C+D	95,7	89,9	87,0
Переробна промисловість	C	92,7	90,7	87,4
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	10–12	95,0	102,5	89,3
Виробництво харчових продуктів	10	96,4	104,6	87,2
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	10.1	110,5	100,5	99,8
Перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків	10.2	105,1	98,7	71,4
Перероблення та консервування фруктів і овочів	10.3	99,8	102,9	74,6
Виробництво олії та тваринних жирів	10.4	92,6	121,5	85,8
Виробництво молочних продуктів	10.5	100,5	100,1	91,2
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів	10.6	96,7	100,6	94,6
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості	10.61	102,0	100,5	95,2
Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	10.7	96,5	89,5	86,9
Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання	10.71	93,6	93,5	91,1
Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання	10.72	100,8	82,0	79,9
Виробництво інших харчових продуктів	10.8	85,5	110,8	79,0
Виробництво цукру	10.81	58,9	166,8	69,5
Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів	10.82	100,5	76,2	82,9
Виробництво чаю та кави	10.83	110,7	106,1	92,0
Виробництво прянощів і приправ	10.84	98,6	93,1	86,4
Виробництво інших харчових продуктів, н.в.і.у.	10.89	119,6	112,6	75,8
Виробництво напоїв	11	90,8	91,7	88,6
Дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв	11.01	84,3	93,7	93,1
Виробництво виноградних вин	11.02	94,3	97,1	122,1
Виробництво безалкогольних напоїв; виробництво мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки	11.07	93,1	93,9	93,2
Виробництво тютюнових виробів	12	91,8	104,5	108,0

*Джерело: побудовано на основі даних Державної служби статистики України

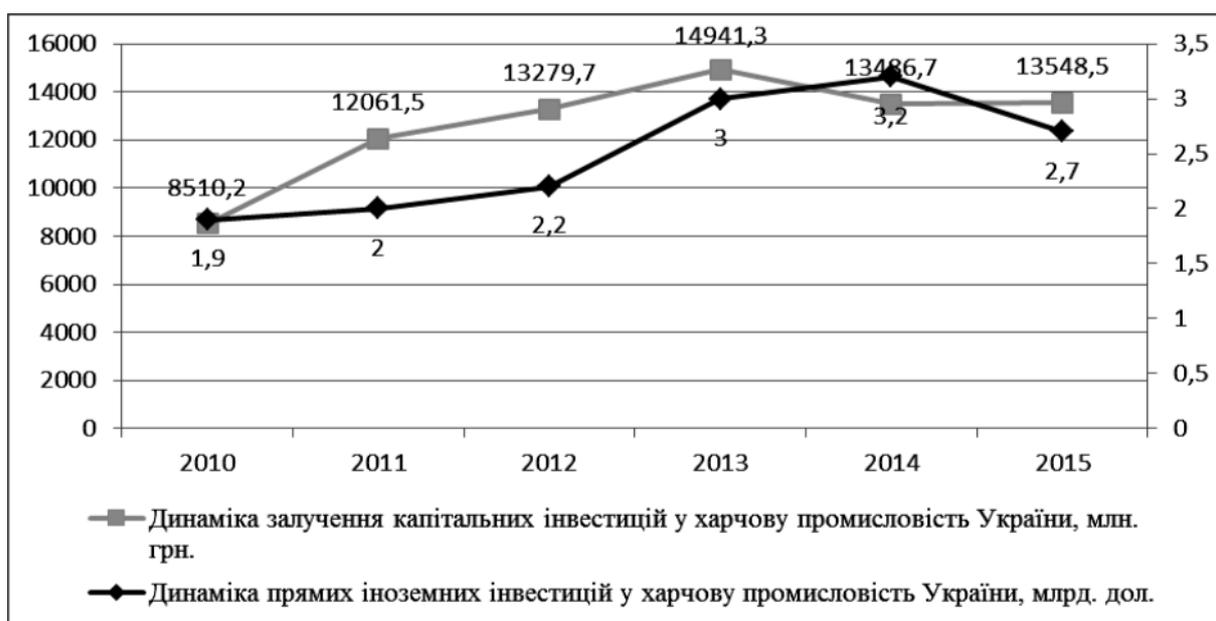
У результаті дослідження було встановлено, що харчова промисловість володіє значними виробничими потужностями, трудовими ресурсами й дослідницьким потенціалом, тому в останні роки вона залучила інтерес багатьох міжнародних компаній. У теперішній час частка продовольчих товарів вітчизняного виробництва зростає до 95%. Постійний ріст числа виробників продуктів харчування також свідчить про розвиток цього сектору, що

залишається одним з найбільш привабливих як для закордонних, так і для українських інвесторів.

Втім, економічний спад, нестача грошей, складна політична та економічна ситуація, досить негативно впливають на стан економіки країни, таким чином і стали небезпекою для харчових компаній, від прибутковості яких залежить не лише матеріальне благополуччя людей, але і фінансова і суспільно-політична стійкість країни, в цілому.

Встановлено, що основними системними проблемами, характерними для харчової промисловості, є: недостатність сільськогосподарської сировини з певними якісними характеристиками для промислової переробки; моральне й фізичне зношування технологічного встаткування, недостатність виробничих потужностей по окремих видах переробки сільськогосподарської сировини; низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних виробників харчової продукції на внутрішніх і зовнішньому продовольчих ринках; нерозвинена інфраструктура зберігання, транспортування й логістики руху товарів харчової продукції; недостатнє дотримання екологічних вимог у промислових зонах організації харчової промисловості.

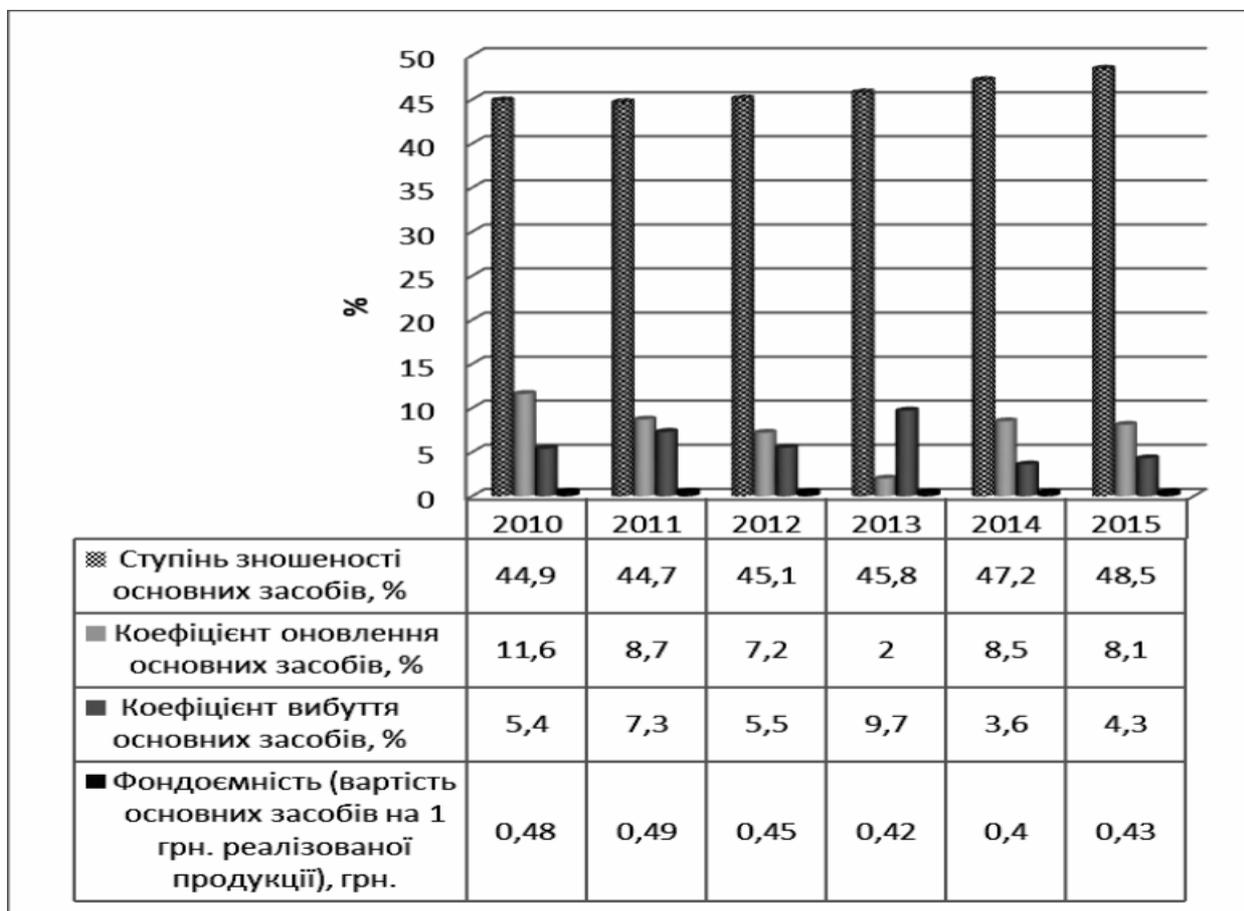
Харчова промисловість є однією з найбільш інвестиційно привабливих галузей української промисловості, що пояснюється швидкою окупністю інвестицій, наявністю широкої бази аграрної сировини для виробництва харчової продукції, а також існуванням містких ринків збуту. У 2011-2013 рр. показники індексу капітальних інвестицій у харчовій галузі демонстрували переважно позитивну динаміку. Частка харчової галузі у структурі накопичених ПІІ у промисловості зросла з 14,6% на початку 2010 р. до 18,5% на початок жовтня 2014 р. Станом на початок 2015 р. найбільшою у структурі накопичених ПІІ у галузь була частка кіпрського капіталу (23,4%). Другою за розмірами була частка Нідерландів (22,5%), представлених на українському ринку (рис.4).

Рис. 4. Динаміка інвестування харчової промисловості в Україні

*Джерело: побудовано на основі даних Державної служби статистики України

Харчова промисловість демонструє високий рівень ефективності використання капіталовкладень, про що свідчить, зокрема, тенденція зростання вартості основних засобів протягом 2010-2015 р. та переважання (за виключенням 2013 р.) коефіцієнту оновлення основних засобів над коефіцієнтом їх вибуття (рис. 5). Ефективність використання основних засобів у галузі підтверджується динамікою показника фондоємності. Водночас, позитивні тенденції підвищення ефективності використання основних засобів наразі не привели до покращення стану основних засобів, ступінь зношеності яких зріс з 44,9% у 2010 р. до 48,5% у 2015 р. Специфікою харчової промисловості України є значна поляризація суб'єктів господарювання: частка малих підприємств (включаючи мікропідприємства) у 2012 р. становила у 2015 р. – 77,8% загальної кількості підприємств галузі, з них мікропідприємства становили 52,3% відповідно. При цьому протягом 2010-2015 рр. малими підприємствами було реалізовано лише 4-5% усієї продукції галузі.

Рис.5. Динаміка показників оцінки ефективності інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості в Україні

*Джерело: побудовано на основі даних Державної служби статистики України

У рамках подальшого вдосконалювання й стимулювання інвестиційної активності, що сприяє росту обсягу і якості капіталовкладень у харчову промисловість можна виділити ряд інституційних інструментів активізації інвестиційних процесів у харчовій промисловості:

– перший – стимулювання імпорту інвестиційного устаткування за допомогою державного кредитування або страхування таких поставок, а також формування централізованого фонду, що забезпечує хеджування валютних ризиків по кредитах під покупку устаткування. Український банківський сектор, надаючи кредити на поповнення оборотних коштів, у крайньому разі неохоче кредитує інвестиції в основний капітал. При цьому, якщо великі, переважно сировинні компанії, можуть зайняти необхідні кошти на закордонних або внутрішньому фінансових ринках, то підприємства переробного сектору такої можливості позбавлені;

– другий – державне кредитування виробництва експортоорієнтованої вітчизняної продукції з високою доданою вартістю, а також вкладень українських компаній у закордонні конкурентоспроможні виробничі активи з метою формування інфраструктури збуту вітчизняної харчової продукції з високим ступенем переробки, розширення коопераційних зв'язків з виробничими структурами, на зовнішніх ринках, створення каналів проникнення на ринки з високою конкуренцією й ін.;

– третій – часткове фінансування із приватним капіталом державних інвестиційних проектів. Рівень державних інвестицій у ВВП доцільно збільшити до 5%. Однак проблема полягає не тільки в кількісній недостатці капіталовкладень, але й у низькій якості й ефективності бюджетного фінансування.

У четвертому розділі **«Механізми інституційного регулювання інвестиційних процесів на засадах державно-приватного партнерства»** запропоновано функціональний механізм формування державно-приватного партнерства в рамках інвестиційних проектів харчової промисловості, сформовано механізм розвитку інноваційно-інвестиційних структур харчової промисловості, розроблено рекомендації щодо функціонування механізмів інвестиційно-ресурсного забезпечення суб'єктів харчової промисловості.

Розвиток харчової промисловості у теперішній час визначається інтеграційними процесами, будучи основним способом структурних перетворень в галузі. Важливе соціальне й економічне значення мають інтегровані структури харчової промисловості, орієнтовані на випуск високотехнологічної продовольчої продукції, що забезпечують життєвий цикл створення й реалізації харчової продукції.

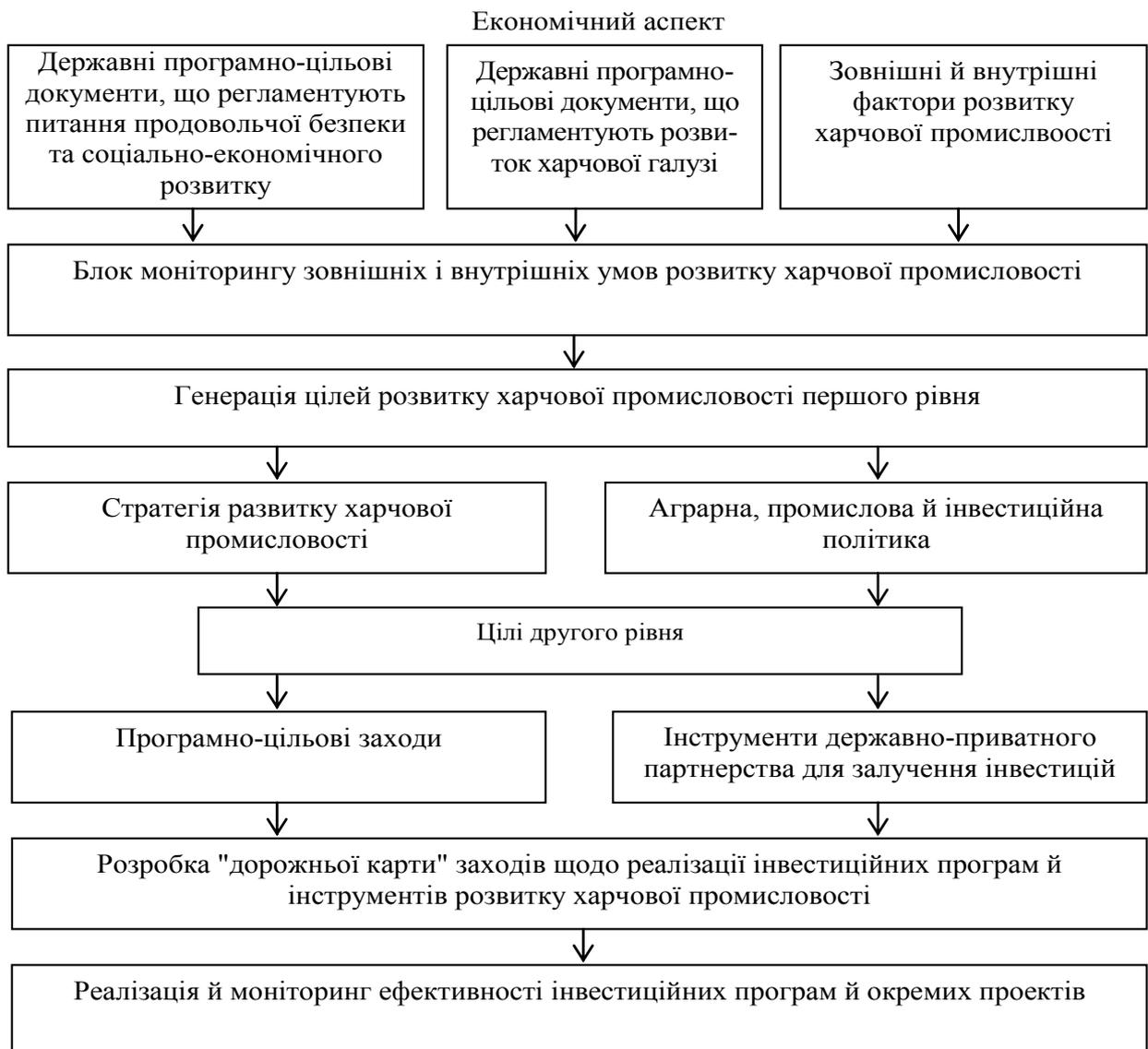
Інтеграція в харчовій промисловості створює умови збереження й розвитку науково-технічного потенціалу, концентрації інтелектуальних, виробничих і фінансових ресурсів для реалізації перспективних програм у сфері виробництва продуктів харчування. Одним із пріоритетів стійкого розвитку харчової промисловості із метою забезпечення продовольчої безпеки є зміцнення ролі держави й удосконалювання державно-приватного партнерства.

Метою формування й застосування механізмів державно-приватного партнерства в харчовій промисловості є залучення в дану сферу компетенцій, кадрів, інновацій, технологій, капіталу й досвіду управління приватних підприємств й організацій для спільного вирішення завдань забезпечення продовольчої безпеки, підвищення ефективності використання коштів

державного бюджету й активів підприємств й організацій харчової промисловості, спільної розробки й реалізації інвестиційних й інноваційних проектів, удосконалювання управління й інформаційно-аналітичного забезпечення в сфері харчової промисловості, налагодження трансферу технологій і комплексного розвитку аграрного і промислового секторів.

Нами розроблений функціональний механізм, що регламентує організаційні основи взаємодії влади, бізнесу й експертного співтовариства при формуванні інвестиційної політики розвитку харчової промисловості, а також економічні методи генерації цілей, заходів по розвитку державно-приватного партнерства й реалізації системного моніторингу їх ефективності (рис.6).

Рис. 6. Функціональний механізм формування державно-приватного партнерства в рамках інвестиційних проектів розвитку харчової промисловості

*Джерело: розроблено автором

Використання програмного підходу до організації інвестиційної взаємодії держави й бізнесу дозволяє забезпечити його істотну деталізацію й конкретику. Важливо, що в його основі лежить конкретний інвестиційний проект, пропонуваній до реалізації приватним бізнесом. Використання фінансових ресурсів і можливостей держави, регіону або місцевої громади забезпечує створення необхідних умов для його реалізації. Це визначає більш високу ймовірність досягнення намічених результатів інвестиційної діяльності, а результативність державно-приватного партнерства істотно підвищується.

Фінансування проектів у рамках державно-приватного партнерства може здійснюватися в наступних формах: приватне фінансування проектів з наступним відшкодуванням за рахунок держави (приватна фінансова ініціатива); приватне фінансування проектів, що вимагають державної підтримки; приватне фінансування проектів з наступним відшкодуванням за рахунок кінцевих користувачів.

Складні умови діяльності підприємств харчової промисловості України зумовлюють необхідність пошуку прогресивних напрямів розвитку на основі удосконалення існуючих форм організації виробництва та впровадження нових організаційних структур. Можливість прогресивного розвитку харчової промисловості, необхідність стимулювання позитивних зрушень, призвела до пошуку нетрадиційних шляхів розвитку харчової промисловості, одним з яких може бути створення спеціалізованого галузевого технологічного парку. Створення технопарку передбачає вирішення наступних завдань:

- розвиток інноваційного малого підприємництва в агро- та харчовому бізнесі;
- просування в забезпеченні конкурентоспроможності на основі високих технологій, використання «ноу-хау», винаходів, результатів фундаментальних і прикладних наукових досліджень у харчовій промисловості;
- комерціалізація нововведень на основі господарюючих суб'єктів, малих підприємств, як найбільш мобільних форм просування інновацій;
- підвищення технологічного рівня виробництва й способів переробки продукції, що виключають або зводять до мінімуму забруднення навколишнього середовища.

Технопаркові формування по своїй суті є сферою перетинання інтересів суб'єктів інноваційного середовища й сприяють більш тісній їх взаємодії. Реалізація інноваційних проектів в харчовій промисловості сформує нові відносини між наукою, державою й бізнесом, а механізм державно-приватного партнерства повинен стати дієвим інструментом розвитку інноваційної інфраструктури в харчовій промисловості.

Обґрунтовано, що головним фактором розвитку харчової промисловості є створення ефективної системи розподілу інвестиційних та фінансових ресурсів, яка має забезпечувати розширене відтворення, а також можливість реінвестицій. Серед безпосередніх проблем фінансування інвестиційної діяльності товаровиробників виділено: недостатньо відпрацьований фінансово-

кредитний механізм; відсутність ефективної державної підтримки, що забезпечує нормальне функціонування виробництва; недоступність кредитних ресурсів через високі процентні ставки, і в цьому зв'язку недостатність їх для ведення не тільки розширеного, але й простого відтворення; масова збитковість підприємств, що не дозволяє повертати отримані позикові кошти.

Організація кредитно-інвестиційної політики підтримки розвитку харчової промисловості передбачає ідентифікацію її об'єктів і персоніфікацію суб'єктів. Інструментарним засобом вирішення першого завдання є пооб'єктне конкурсне визначення стратегічних пріоритетів з великого числа інвестиційних проектів, програмних завдань і бізнес-планів. При вирішенні другого завдання важливо мати на увазі всіх потенційних учасників інвестиційно-кредитного процесу, серед яких можуть бути фінансові інститути, що представляють державний, регіональний та місцевий бюджети та недержавні структури - учасники фінансового ринку: комерційні банки, кредитні союзи, інвестиційні фонди, фінансово-промислові корпорації, акціонерні товариства.

В результаті дослідження розроблено механізм інвестиційно-ресурсного забезпечення харчової промисловості, який включає комплекс заходів впливу державних та недержавних інститутів на систему економічних відносин і має ряд принципових особливостей, обумовлених особливим статусом харчової сфери, що не дозволяє харчовим підприємствам на рівних брати участь в міжгалузевій конкуренції. Дія механізму інвестиційно-ресурсного забезпечення харчової промисловості кінцевою метою має фінансову самостійність виробників й поєднання різних форм залучення інвестиційних ресурсів через створення спеціальних фінансово-кредитних інститутів.

Система інвестування харчового виробництва повинна враховувати його специфіку. У цей час фінансування інвестицій суб'єктів харчової промисловості здійснюється в основному окремими приватними банками, які, будучи роздрібними, беруть на себе підвищені ризики по наданню позик виробникам, що вступає в певне протиріччя з їх статутними цілями й завданнями. Запропоновано рекомендації з організаційного оформлення спеціалізованої системи інвестиційного забезпечення яка враховує специфіку харчової промисловості, поєднує ринкові принципи прямого банківського кредитування з пільговою процентною політикою й контролем за цільовим використанням і поверненням коштів. Система формується на принципах: конкурсності кредитування, забезпечення повернення коштів, відкритості, залежності від господарського інтересу суб'єктів, що беруть участь у ньому. Дія системи інвестиційного забезпечення спрямована на вирішення завдань: адаптації виробників до ринкових змін; покращення використання ресурсів; розвитку ринкової конкуренції тощо.

Розроблено механізм формування системи лізингових послуг для харчової промисловості, який забезпечує лізингоотримувачам можливість більше впливати на ресурсний ринок. В основу механізму закладено використання новітніх фінансових технологій, спрямованих на підтримку як ресурсопродуючих підприємств харчової сфери, так і безпосередніх

товаровиробників. Механізм передбачає, що товаровиробники виступають засновниками спеціалізованих лізингових компаній із внесенням цих коштів у вигляді внесків у статутний капітал. Встановлено умови роботи таких лізингових компаній: по-перше, вони мають бути неприбутковими; по-друге, необхідність державного ліцензування; по-третє, засновниками можуть бути не тільки товаровиробники, а й інші підприємства. Механізм забезпечує взаємодію фінансово-інвестиційних інститутів (банків, інвестиційних фондів), лізингової компанії, адміністрації регіону, оптового ринку, заставного фонду, підприємств ресурсопродукуючої сфери та товаровиробників в контексті технологій фінансово-кредитного забезпечення лізингових поставок обладнання останнім. Тим самим, полегшується доступ до виробничих ресурсів одним і створюється ринок збуту для інших учасників лізингових відносин.

На основі розроблених концептуальних положень і методів оцінки розроблена модель організації інвестиційних процесів у харчовій промисловості, яка забезпечує діалектичне поєднання двох типів управління «зверху-вниз» та «знизу-догори» у «міжфункціональному», що сприятиме найбільш ефективній роботі ключових важелів механізму управління стійким розвитком суб'єктів харчової промисловості. Об'єднання наведених підходів до впровадження змін у інвестиційній діяльності зіставляється з першопричинами, що обумовлюють зміни. Модель поєднує прикладні (запобігання порушення стійкого розвитку, обмеження його різкої зміни), функціональні (темп та порядок здійснення змін) і технологічні підходи до здійснення змін (які непрямо виражені у зміні структури витрат).

У п'ятому розділі **«Стратегічні імперативи інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості»** обґрунтовано стратегічні напрями інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, розроблено організаційно-економічний механізм інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, сформовано концепцію стратегії розвитку інституційного забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів харчової промисловості.

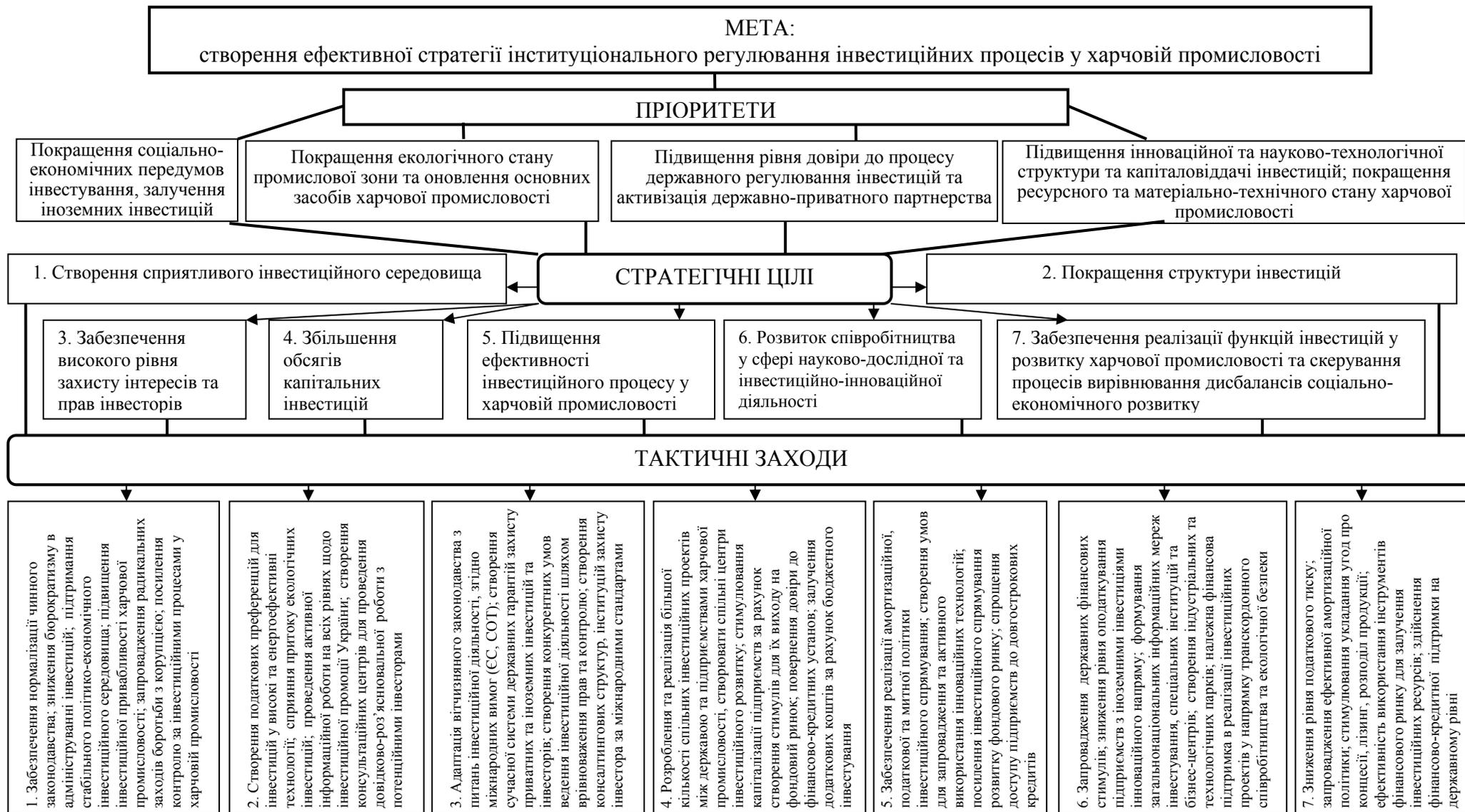
Доведено, що удосконалення інституційного інвестиційного середовища харчової промисловості пов'язане з необхідністю вирішення низки ключових проблем, а саме: подолання асиметричності ринкової інформації; усунення порушень прав та обмеження інтересів інвесторів через порушення умов контрактів; зниження рівня трансакційних витрат при участі в процесах інвестування; удосконалення механізмів захисту прав власності; скорочення зайвих адміністративних бар'єрів. В результаті дослідження розроблено комплекс заходів щодо усунення асиметричності інформації у процесі інвестування харчової промисловості в Україні, вирішення проблеми порушення умов контрактів, що стосується всіх учасників процесів інвестування, зниження рівня трансакційних витрат на інвестиційному ринку, захисту прав власності, що становить основу активізації процесів інвестування у харчовій сфері, а також усунення адміністративних бар'єрів. Запропоновані заходи, сприятимуть формуванню в харчовій промисловості України

сприятливого інституційного інвестиційного середовища, що сприяє активізації процесів інвестиційного забезпечення харчової промисловості.

Розроблено пропозиції зі створення єдиної інформаційної бази учасників інвестиційних процесів у харчовій промисловості, що дозволить знизити асиметричність інформації в інвестиційній сфері, скоротити трансакційні витрати і добитися наступних позитивних результатів: об'єднати зусилля всіх учасників інвестиційних процесів (держави, населення, підприємств, банків та інших фінансових інститутів, іноземних інвесторів) при реалізації інвестиційної політики, забезпечити розуміння її пріоритетів, перспектив розвитку всіма зацікавленими учасниками цього процесу, що, можливо, дозволило б об'єднати роботу інвесторів по ключових напрямках і, таким чином, скоротити витрати; координувати діяльність основних суб'єктів інвестиційних процесів і на основі цього більш точно визначати найбільш пріоритетні для інвестицій сектора національної економіки; проводити більш детальний і оперативний моніторинг ефективності інвестиційної політики в галузі, залучаючи для цих цілей незалежні аналітичні інститути.

В результаті дослідження запропоновано комплекс заходів, що реалізують інституційні можливості держави щодо активізації інвестиційних процесів харчової промисловості, які будуть сприяти подальшому динамічному розвитку економіки України відповідно до ринкових принципів, а саме: обґрунтовано заходи щодо рекапіталізації харчових підприємств і відновлення їх інвестиційної привабливості, а також формування інституційного середовища, що сприяє активізації участі підприємств в інвестиційних процесах; запропоновано комплекс заходів формування сприятливих умов для активізації участі в інвестиційних процесах харчової промисловості банківського сектору економіки (банків, інвестиційних компаній, пайових інвестиційних фондів, державного і недержавних пенсійних фондів, страхових компаній та інших фінансових інститутів); розроблено комплекс заходів щодо активізації участі іноземних інвесторів в інвестиційних процесах харчової промисловості (рис.7).

Обґрунтована необхідність побудови механізму реалізації ефективної державної політики інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості на основі сценарного підходу, що включає наступні елементи з погляду стійкого розвитку харчової промисловості: процес оцінювання сучасного стану харчової промисловості; визначення шляху розвитку харчової промисловості згідно стратегії розвитку; корегування короткострокових завдань розвитку; проведення оцінювання всіх короткострокових та довгострокових завдань з позиції сталості розвитку; розроблення алгоритму за яким буде покращуватися інвестиційний процес у харчовій промисловості враховуючи визначені короткострокові та довгострокові завдання.

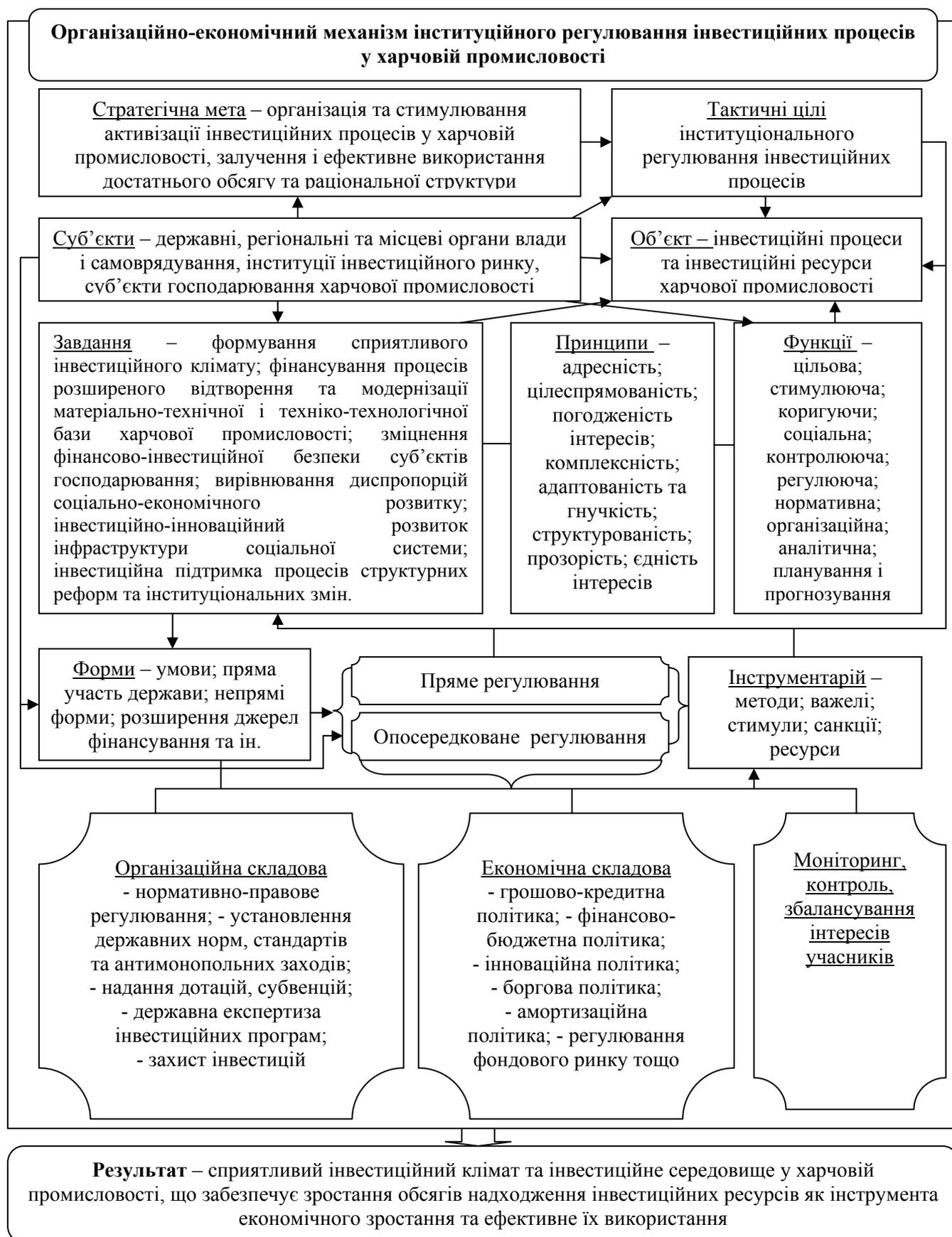
Рис. 7. Ключові стратегічні та тактичні орієнтири у формуванні стратегії розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів в харчовій промисловості [розроблено автором]

В роботі деталізовано складові організаційно-економічного механізму інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості: принципи, функції, форми, інструментарій та його організаційно-економічна складова (рис. 8). У рамках запропонованого механізму розроблено комплекс рекомендацій із забезпечення стійкого розвитку інвестиційних процесів у харчовій промисловості за різними сценаріями: збереження існуючої стратегії інституційного регулювання харчової промисловості; запобігання порушення стійкого розвитку, що враховує параметри компенсації порушення розвитку, який задає інтенсивність управлінських змін для планування наступного періоду порівняно з попереднім.

В результаті дослідження обґрунтовано концепцію стратегії розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості. Основною метою стратегії визначено ріст інвестицій в економіку харчової промисловості, структурна перебудова економіки галузі, модернізація виробництва, підвищення конкурентоспроможності вироблених продовольчих товарів, зростання доходів населення, підприємств і бюджетів всіх рівнів. Інвестиції розглядаються як головне джерело структурної перебудови економіки галузі, відновлення основних фондів, підвищення продуктивності й умов праці, якості продукції.

Основними напрямками реалізації інвестиційної стратегії має бути: стимулювання інвестиційної активності інвесторів, спрямоване на створення або модернізацію основних коштів виробничого й невиробничого характеру; розвиток нормативно-правової бази по стимулюванню інвестиційної активності; розвиток сприятливого бізнес-середовища, спрямованого на максимальне зниження адміністративних і витратних бар'єрів при входженні в бізнес та при його функціонуванні, сприяння розвитку конкуренції, малого й середнього підприємництва; удосконалення інформаційного забезпечення інвесторів, інформаційна відкритість; реструктуризація суб'єктів харчової промисловості як одна з головних умов формування їх інвестиційної привабливості; сприяння створенню й росту спеціалізованої інвестиційної інфраструктури, що забезпечує й обслуговує інвестиційний процес; удосконалювання системи реалізації інвестиційних проектів; підтримка розвитку інноваційної діяльності, як одного з елементів інвестування; сприяння розвитку фінансових інструментів інвестицій.

Обґрунтовано ключові напрямки розвитку інноваційно-інвестиційних процесів у харчовій промисловості: сприяння науково-технічним установам і організаціям у формуванні технологій і площадок обміну досвідом і результатами науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських розробок (НДДКР), підтримка виставочної діяльності в сфері інновацій; підтримка в просуванні конкретних проектів шляхом підключення відповідних органів влади й уповноважених консалтингових фірм, вироблення подальших дій по просуванню проектів; розробка спільних дій з науковими установами й організаціями по питанню підготовки фахівців-менеджерів по інноваціях.

Рис.8. Організаційно-економічний механізм реалізації ефективної державної політики інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості України [розроблено автором]

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення важливої наукової і прикладної проблеми функціонування інституціональних механізмів регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, що дозволило зробити висновки концептуального, методологічного та науково-практичного характеру:

1. Доведено, що науково-прикладна проблема щодо формування достатніх масштабів інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості залишається недостатньо дослідженою. Інституційне регулювання інвестиційної діяльності харчових підприємств – це система заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, які здійснюють державні органи з метою стабілізації і адаптації існуючої економічної системи до змінних умов, а також система механізмів ринкового саморегулювання (попит, пропозиція, ціна, конкуренція тощо), які діють у рамках, встановлених державою. Концепція інституційного регулювання інвестиційної діяльності харчових підприємств передбачає формування механізму інвестування відповідно до процесів структурної трансформації у галузі і перетворення всієї виробничої, інвестиційної та фінансової сфер діяльності харчових підприємств. Система інвестування підприємств харчової сфери являє собою зв'язок компонентів координаційної структури із застосуванням фінансово-економічних важелів, інструментів і способів впорядкування інвестиційних взаємин і виконання умов, які базуються на діючому законодавстві, з метою задоволення об'єктивних фінансових потреб суб'єктів виробництва харчової сфери.

2. Встановлено, що формування концепції інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості полягає у створенні дієвого механізму інституційного регулювання, здатного гнучко реагувати на різноманітні зміни, при цьому його регулятори і важелі мають бути адаптовані до зовнішнього середовища, а внутрішні повинні орієнтуватись на цілі концепції. Реалізація заходів, передбачених концепцією дасть змогу отримати позитивні результати у контексті стратегії розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, а саме: подолання невизначеності інвестиційного клімату, підвищення конкурентоспроможності харчової промисловості, досягнення фінансового ефекту для інвесторів та соціально-економічного, екологічного й інших ефектів у розвитку харчової промисловості.

3. В результаті дослідження розроблено методичний підхід до комплексної оцінки ефективності інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, що базується на поєднанні дедуктивного й індуктивного підходів, які відображають аналітичні та синтетичні аспекти аналізу. У концентрованому вигляді оцінку ефективності інституційного регулювання інвестиційних процесів відображає комплексний показник, який синтетично охоплює часткові показники стійкого розвитку. Особливість запропонованого підходу полягає в тому, що він охоплює всі аспекти інвестиційного процесу у харчовій промисловості: від постановки проектного

завдання – до реалізації інвестиційного проекту, враховує всі взаємозв'язки, які охоплюють внутрішню діяльність суб'єктів харчової промисловості та їх стан на ринку збуту продукції. В розробленому комплексі показників враховано залежність фінансової, технічної й організаційної сторін виробництва, а також споживчої і конкурентної залежності суб'єктів господарювання від ринкових умов.

4. Обґрунтовано методологічні засади формування архітектури системи стратегічного управління інвестиційними процесами у харчовій промисловості, характерною рисою якої є еластичність, яка виражається у можливості адаптації дій суб'єктів харчової промисловості у відповідності з визначеними функціями, що збільшує можливості керівників пристосувати компоненти загальної стратегії до стрімких змін ринку, оскільки коректування стратегічного бачення передбачено на кожному етапі, з урахуванням отриманого досвіду, виникнення нових ідей і можливостей. Архітектура стратегічного управління інвестиційними процесами у харчовій промисловості, дає можливість реалізувати корпоративну і конкурентні стратегії промисловості, оскільки формування конкурентних переваг в сьогоdnішніх умовах ґрунтується на змінах, які може забезпечити інвестиційна діяльність. Головними цілями пропонованої модифікації архітектури стратегічного управління інвестиційними процесами харчової промисловості є: підвищення прибутковості, збільшення рентабельності виробництва, зростання рентабельності власного капіталу, збільшення фінансово-економічної стійкості галузі.

5. Аналіз становлення, функціонування та розвитку інвестиційних процесів у харчовій промисловості дозволив ідентифікувати ключові інструменти інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості. Зокрема, визначено, що для активізації інвестиційних процесів в сучасних ринкових умовах актуальності набуває стимулювання імпорту інвестиційного устаткування за допомогою державного кредитування або страхування таких поставок, а також формування централізованого фонду, що забезпечує хеджування валютних ризиків по кредитах під покупку устаткування. На особливу увагу заслуговує державне кредитування виробництва експортоорієнтованої вітчизняної продукції з високою доданою вартістю, а також вкладень українських компаній у закордонні конкурентоспроможні виробничі активи з метою формування інфраструктури збуту вітчизняної харчової продукції на зовнішніх ринках.

6. Обґрунтовано значення та необхідність ефективного використання основних елементів інвестиційної інфраструктури харчової промисловості, що забезпечує її спроможність у повному обсязі та системній взаємодії виконувати своє функціональне призначення. Дослідження доводить, що удосконалення та підвищення ефективності функціонування інфраструктури має відбуватися на засадах системного підходу, що передбачає виконання інфраструктурою функцій базового елемента інвестиційного процесу у харчовій сфері. Становлення моноцентричного типу інфраструктурного забезпечення інвестиційних процесів у харчовій промисловості, завдяки інтенсивному обміну

інвестиційних товарів та інформації у непрогнозованих умовах ринкової взаємодії забезпечує узгоджену поведінку кредитно-фінансової, маркетингової, інформаційної, консультаційної і сервісної підсистем. Таким чином створюються сприятливі умови для ефективного інвестування харчових товаровиробників. Виконання інфраструктурним забезпеченням покладених на нього функцій має забезпечити формування прозорої, стабільної взаємодії всіх учасників інвестиційного процесу, запобігати прояву ризиків, що сприятиме зростанню обсягів виробництва, підвищенню якості продукції і доходів суб'єктів господарювання харчової промисловості.

7. Розроблено пропозиції зі створення єдиної інформаційної бази учасників інвестиційних процесів у харчовій промисловості, що дозволить знизити асиметричність інформації в інвестиційній сфері, скоротити транзакційні витрати (витрати пошуку інформації, витрати оцінки інформації, витрати укладання контрактів) і добитися наступних позитивних результатів: об'єднати зусилля всіх учасників інвестиційних процесів (держави, населення, підприємств, банків та інших фінансових інститутів, іноземних інвесторів) при реалізації інвестиційної політики, забезпечити розуміння її пріоритетів, перспектив розвитку всіма зацікавленими учасниками цього процесу, що, можливо, дозволило б об'єднати роботу інвесторів по ключових напрямків і, таким чином, скоротити витрати; координувати діяльність основних суб'єктів інвестиційних процесів і на основі цього більш точно визначити найбільш пріоритетні для інвестицій сектора національної економіки; проводити більш детальний і оперативний моніторинг ефективності інвестиційної політики в галузі, залучаючи для цих цілей незалежні аналітичні інститути.

8. Запропоновано механізм управління інвестиційними процесами у харчовій промисловості на основі сценарного підходу, що включає наступні елементи з погляду стійкого розвитку суб'єктів господарювання харчової промисловості: процес оцінювання сучасного стану харчової промисловості; визначення шляху розвитку харчової промисловості згідно стратегії розвитку; корегування короткострокових завдань розвитку; проведення оцінювання всіх короткострокових та довгострокових завдань з позиції сталості розвитку; розроблення алгоритму за яким буде покращуватися ситуація у харчовій промисловості та управління враховуючи визначені короткострокові та довгострокові завдання. Розроблено комплекс рекомендацій із забезпечення стійкого розвитку інвестиційних процесів у харчовій промисловості за різними сценаріями: збереження існуючої стратегії управління розвитком харчовою промисловістю; запобігання порушенням стійкого розвитку, що враховує параметр компенсації порушення розвитку, який задає інтенсивність управлінських змін для планування наступного періоду порівняно з попередньою інформацією про стан харчової промисловості.

9. На основі розроблених методологічних положень і методів оцінки розвитку інвестиційних процесів у харчовій промисловості розроблені концепти механізму організації інвестиційних процесів у харчовій промисловості, які забезпечують діалектичне поєднання двох типів управління «зверху-вниз» та «знизу-догори» у «міжфункціональному», що сприятиме

найбільш ефективній роботі ключових важелів механізму інституційного регулювання інвестиційних процесів. Даний напрям поєднує прикладні (запобігання порушення стійкого розвитку, обмеження його різкої зміни), функціональні (темп та порядок здійснення змін) і технологічні підходи до здійснення змін (які непрямо виражені у зміні структури витрат).

10. Визначено концептуальні підходи до функціонування механізму формування системи лізингових послуг для суб'єктів господарювання харчової промисловості, який забезпечує лізингоотримувачам можливість більше впливати на ресурсний ринок. В основу механізму закладено використання інноваційних фінансових технологій, спрямованих на підтримку як ресурсопродукуючих так і безпосередніх товаровиробників. Механізм забезпечує взаємодію фінансово-інвестиційних інститутів (банків, інвестиційних фондів), лізингової компанії, адміністрації регіону, оптового ринку, заставного фонду, суб'єктів господарювання ресурсопродукуючої сфери та товаровиробників в контексті технологій фінансово-кредитного забезпечення лізингових поставок обладнання останнім. Тим самим, полегшується доступ до виробничих ресурсів одним і створюється ринок збуту для інших учасників лізингових відносин.

11. Встановлено, що для ефективності функціонування інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, в контексті оновлення та модернізації інфраструктури харчової промисловості, було запропоновано механізми державно-приватного партнерства на основі активізації функціонування локальних інноваційних центрів (технологічних парків). Технопаркові формування по своїй суті є сферою перетинання інтересів суб'єктів інноваційного середовища й сприяють більш тісній їх взаємодії. Реалізація інноваційних проектів в харчовій промисловості сформує нові відносини між наукою, державою й бізнесом, а механізми державно-приватного партнерства повинні стати дієвим інструментом розвитку інноваційної інфраструктури в харчовій промисловості.

12. Формалізовано ключові стратегічні та тактичні орієнтири у формуванні стратегії розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів в харчовій промисловості, які сприяють подальшому динамічному розвитку економіки України відповідно до ринкових принципів, а саме: обґрунтовано заходи щодо рекапіталізації суб'єктів харчової промисловості і відновлення їх інвестиційної привабливості, а також формування інституційного середовища, що сприяє активізації участі суб'єктів харчової промисловості в інвестиційних процесах; запропоновано комплекс заходів формування сприятливих умов для активізації участі в інвестиційних процесах харчової промисловості банківського сектору економіки. До пріоритетів реалізації запропонованих стратегічних напрямів розвитку інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості належать: покращення соціально-економічних передумов інвестування, залучення іноземних інвестицій; покращення екологічного стану промислової зони та оновлення основних засобів харчової промисловості; підвищення рівня довіри до процесу державного регулювання інвестицій та активізація державно-

приватного партнерства; Підвищення інноваційної та науково-технологічної структури та капіталовіддачі інвестицій; покращення ресурсного та матеріально-технічного стану харчової промисловості.

13. Розроблено організаційно-економічний механізм реалізації ефективної державної політики інституційного регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості дія якого спрямована на формування сприятливого інвестиційного середовища у харчовій промисловості, що забезпечує зростання обсягів надходження інвестиційних ресурсів як інструмента економічного зростання та ефективного їх використання. Дія запропонованого механізму зорієнтована на підвищення ефективності державної політики, виходячи з вже сформованих умов, його організаційного та фінансово-ресурсного забезпечення. Механізм має чітко визначені суб'єкти й об'єкти впливу, стратегічні напрями та набір організаційних і економічних інструментів та важелів, послідовне впровадження яких забезпечує отримання результатів у вигляді сприятливого інвестиційного клімату.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Монографії:

1. Стоянова-Коваль С.С. Регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості: інституційний вимір: Монографія. – Херсон: Айлант, 2016. – 324 с. (17,8 друк.арк.).
2. Стоянова-Коваль С.С. Організація обліку і контролю інвестицій виноградарських підприємств [Монографія] / С.С. Стоянова-Коваль, В.В. Попович; – Одеса: Издат. «Атлант», 2014. – 216 с. *Особистий внесок автора: визначено особливості інвестиційної політики суб'єктів харчової промисловості (1,4 друк.арк.).*
3. Стоянова-Коваль С.С. Організація облікового забезпечення управління інвестиційними процесами в підприємствах АПК: сенегетичний підхід [Текст] / Стоянова-Коваль С.С. [Монографія] / за ред. О.Б. Звягінцевої ; – Одеса, 2014. (1,2 друк.арк.).
4. Стоянова-Коваль С.С. Сутність та теоретико-методичні засади обліку інвестиційних процесів / С.С. Стоянова-Коваль. / За ред. д.е.н., професора Ю.О. Нестерчук. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – 364 с. (1,9 друк.арк.).

Статті у наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

5. Стоянова-Коваль С.С. Стратегічні пріоритети інституційного регулювання інноваційного розвитку харчової промисловості / С.С. Стоянова-Коваль, О.Б. Наумов // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – №1. – 2017. – С.131-137. [фахове видання] *Особистий внесок автора: визначено особливості інституційного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості (0,53 друк. арк.).*
6. Stoyanova-Koval S.S. Asymmetry of financial resources both destructive factors economic development companies / T.Shabatura, I.Grishova,

A. Krasnorutskiy, S. Koval-Stoyanova, A. Halytskiy // Business Economics, «Palgrave Macmillan Ltd.». – 2016. – № 4(51). – p. 610-619. *[входить до бази цитування SCOPUS] Особистий внесок автора: визначено роль інвестиційної політики у розвитку суб'єктів господарювання (0,51 друк. арк.).*

7. Stoyanova-Koval S.S. The estimation of the enterprise trade name competitiveness / I.U. Gryshova, O.V. Mityay, S.S. Stoyanova-Koval // Науковий вісник Полісся. – 2016. – №2 (6). – 85-91. *[входить до наукометричної бази даних Web of Sinse] Особистий внесок автора: обґрунтовано методологічні засади інституціонального регулювання інвестиційних процесів (0,54 друк. арк.).*

8. Stoyanova-Koval S.S. Modern position of agricultural business in Ukraine under the conditions of the state's fiscal policy / O. Krasnorutskyy, I. Gryshova, A. Kravchuk, S. Stoianova – Koval. Innovate approaches in the management of competitiveness of businesses: collective monograph / edited by A. Berezin, M. Bezpartochnyi, in 2 vol. / ISMA University. – Riga : «Landmark» SIA. – 2016. – Vol.1. – 188 p., p.124-130. *[фахове видання] Особистий внесок автора: обґрунтована необхідність удосконалення інституціонального регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів аграрного бізнесу (0,61 друк. арк.).*

9. Стоянова-Коваль С. С. Інвестування стратегій інноваційного розвитку суб'єктів аграрної сфери України / С.С.Стоянова-Коваль // Вісник Сумського національного аграрного університету серія «Економіка та менеджмент». – №4 (68). – 2016. – С.12-16. *[фахове видання] (0,59 друк. арк.).*

10. Стоянова-Коваль С.С. Механізм державно-приватного партнерства як інструмент стабілізації інвестиційного процесу / О.Б.Наумов, С.С.Стоянова-Коваль // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. – № 6. – С.98-105. *[фахове видання] Особистий внесок автора: запропонований механізм державно-приватного партнерства щодо стабілізації інвестиційних процесів у харчовій промисловості (0,62 друк. арк.).*

11. Стоянова-Коваль С.С. Інституціональна трансформація аграрної економіки України / Вісник Сумського національного аграрного університету серія «Економіка та менеджмент». – №8 (69). – 2016 – С.31-36. *[фахове видання] (0,60 друк. арк.).*

12. Стоянова-Коваль С.С. Методологічні принципи інституційної підтримки інвестиційного забезпечення аграрної сфери / Вісник Сумського національного аграрного університету серія «Економіка та менеджмент». – №12 (70). – 2016. – С.34-38. *[фахове видання] (0,64 друк. арк.).*

13. Стоянова-Коваль С.С. Формування механізмів інституційного забезпечення інвестиційної діяльності в аграрній сфері // С.С. Стоянова-Коваль // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Вип. 1 (12). – Полтава : ПДАА. – 2016. – С. 260-266. *[фахове видання] (0,67 друк. арк.).*

14. Стоянова-Коваль С.С. Науково-методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості в агропродовольчій сфері України / С.С. Стоянова-Коваль // Вісник Сумського національного аграрного університету серія «Економіка та менеджмент». – №12 (66). – 2015. – С.34-38. *[фахове видання] (0,57 друк. арк.).*

15. Стоянова-Коваль С.С. Аналітичне забезпечення економічного

розвитку промисловості з позицій інвестиційної привабливості / І.Ю. Гришова, С.С. Стоянова-Коваль // Проблеми і перспективи економіки та управління. Науковий журнал. Чернігів – 2015. – Вип. № 2 (2). – с. 195-204. *[фахове видання] Особистий внесок автора: визначено критерії інвестиційної привабливості суб'єктів харчової промисловості (0,67 друк. арк.).*

16. Стоянова-Коваль С.С. Синергічний підхід в управлінні інвестиційними процесами АПК / С.С. Стоянова-Коваль // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки. – 2014. – Вип. 5 Ч. 4. – С. 212-216. *[фахове видання] (0,66 друк. арк.).*

17. Стоянова-Коваль С.С. Організаційно-економічні умови ведення конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва / С.С. Стоянова-Коваль, В.В. Попович // Вісник Одеського національного університету. Економіка. Одеса. – 2014. – Вип. 3/3, том 19. – С. 116-120. *[фахове видання] Особистий внесок автора: обґрунтовані рекомендації щодо зміцнення конкурентних позицій харчової промисловості в Україні (0,58 друк. арк.).*

18. Стоянова-Коваль С.С. Ефективність використання трудового потенціалу суб'єктів аграрного виробництва / Стоянова-Коваль С.С., Попович В.В. // Агросвіт. – 2014. – № 20. – С. 15-18. *[фахове видання] Особистий внесок автора: обґрунтовані особливості оцінки ефективності використання трудового потенціалу суб'єктів аграрного бізнесу (0,54 друк. арк.).*

19. Стоянова-Коваль С.С. Особливості використання трудового потенціалу в аграрній сфері / С.С. Стоянова-Коваль, В.В. Попович // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 20. – С. 64-66. *[фахове видання] Особистий внесок автора: визначено роль трудового потенціалу у зміцненні інвестиційної привабливості аграрного бізнесу (0,58 друк. арк.).*

20. Стоянова-Коваль С.С. Актуальность мониторинга и аудита продовольственной безопасности в системе экономической безопасности государства / С.С. Стоянова-Коваль, Н.С. Морозюк // Международный научный журнал «Прогресс», Тбилиси. – 2014. – №3-4. – С.101-107. *[фахове видання] Особистий внесок автора: обґрунтована необхідність моніторингу продовольчої безпеки держави (0,57 друк. арк.).*

21. Стоянова-Коваль С.С. Особливості формування інвестиційної привабливості в умовах трансформації економіки / С.С. Стоянова-Коваль // Бізнес-навігатор. Херсон. – 2013. – №2(№1). – С. 126-134. *[фахове видання] (0,68 друк. арк.).*

22. Стоянова-Коваль С.С. Ідентифікація та класифікація нематеріальних активів та проблеми їх визначення / С.С. Стоянова-Коваль // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 3 (8). – С. 160-165. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n3.html> *[фахове видання] (0,59 друк. арк.).*

23. Стоянова-Коваль С.С. Інвестиційні потоки як фактор нарощення інвестиційного потенціалу / С.С. Стоянова-Коваль, Т.С. Шабатура, В.А. Непочатенко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 3 (8). – С. 160-165. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n3.html> *[фахове видання] Особистий*

внесок автора: проведена оцінка факторів нарощення інвестиційного потенціалу (0,56 друк. арк.).

24. Стоянова-Коваль С.С. Вплив трудового потенціалу на інвестиційну привабливість аграрного виробництва / С.С. Стоянова-Коваль // Ефективна економіка. – 2013. – № 6. – С.353-358. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3287> [фахове видання] (0,56 друк. арк.).

25. Стоянова-Коваль С.С. Особливості методики оцінки інвестиційних проектів харчової промисловості / С.С. Стоянова-Коваль, Н.А. Добрянська // Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. Одеса, 2013. – Т. 18. Випуск. 2/1. – С. 163-166. [фахове видання] *Особистий внесок автора: проведена оцінка інвестиційних проектів харчової промисловості (0,54 друк. арк.).*

26. Стоянова-Коваль С.С. Использование методологии инновационного управления в инвестиционных процессах / С.С. Стоянова-Коваль // Вектор Науки Тольяттинского государственного университета. – 2013. – № 2 (13). – С.50-52. [фахове видання] (0,62 друк. арк.).

27. Стоянова-Коваль С.С. Проблемні питання оцінювання інвестиційних проектів АПК/ С.С. Стоянова-Коваль // Кримський економічний вісник Сімферополь. – 2013. – № 4 (05). – С.139-143. [фахове видання] (0,53 друк. арк.).

28. Стоянова-Коваль С.С. Анализ и оценка финансового состояния предприятия / С.С. Стоянова-Коваль, Н.А. Добрянська, М.А. Варгатюк // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. – 2013. – №4 (15). – С. 33-36. [фахове видання] *Особистий внесок автора: аналіз інвестиційної діяльності суб'єктів харчової промисловості та її вплив на фінансові результати (0,48 друк. арк.).*

Опубліковані праці апробаційного характеру:

29. Стоянова-Коваль С.С. Удосконалення методики обліку аграрних формувань / С.С. Стоянова-Коваль // Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи: Збірник матеріалів VIII Міжнародній науково-практичній конференції (07 квітня 2017 р., м. Харків) – с.92-95. (0,12 друк. арк.)

30. Стоянова-Коваль С.С. Аналітичне забезпечення економічного розвитку підприємств з позицій інвестиційної привабливості / С.С. Стоянова-Коваль // Україна – ЄС. сучасні технології, економіка та право: Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (12-16 квітня 2016 року, Словацька Республіка – Польща). – с.156-159. (0,17 друк. арк.)

31. Стоянова-Коваль С.С. Особливості організації обліку в аграрних підприємствах / С.С. Стоянова-Коваль // Розвиток економіки України та інших країн в умовах інтеграційних процесів: Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної молодіжної конференції (01 червня 2016 р., м. Київ). – с. 306-309. (0,12 друк. арк.)

32. Стоянова-Коваль С.С. Проблеми підвищення якості вищої освіти при підготовці облікових фахівців/ С.С. Стоянова-Коваль // Актуальні питання освіти і науки: Збірник матеріалів IV Міжнародній науково-практичній конференції (10-11 листопада 2016 року, м. Харків). – с.428-432. (0,2 друк. арк.)

33. Стоянова-Коваль С.С. Методика аналізу формування фінансових результатів /Н.С. Морозюк, С. С. Стоянова-Коваль, В.І. Губко // Економіка та управління: сучасний стан і перспективи розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (26-27 листопада 2015 р., м. Одеса). – С. 79-83. (0,18 друк. арк.)

34. Стоянова-Коваль С.С. Стратегические приоритеты развития инновационной деятельности в Украине / С.С.Стоянова-Коваль // Стратегическое планирование развития городов и регионов: Сборник научных трудов V Международной научно-практической конференции памяти первого ректора ТГУ С.Ф. Жилкина (19-20 июня 2015 г., г. Тольятти). – с.160-165. (0,21 друк. арк.)

35. Стоянова-Коваль С.С. Стратегические приоритеты развития инновационной деятельности в Украине / С.С.Стоянова-Коваль // Стратегическое планирование развития городов и регионов: Сборник научных трудов V Международной научно-практической конференции (14-15 сентября 2015 г., г. Нижний Новгород) – с. 160-164. (0,19 друк. арк.)

36. Стоянова-Коваль С.С. Вдосконалення системи логістики на основі досвіду європейських підприємств / С.С. Стоянова-Коваль, О. Давидюк // Прикладна економіка – від теорії до практики: зб. тез доп. Першої Всеукр. наук.-практ. конф. (15 жовтня 2015 р., м. Тернопіль). – Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2015. – с.139-141. (0,15 друк. арк.)

37. Стоянова-Коваль С.С. Синергетичний підхід в управлінні інвестиціями / С.С. Стоянова-Коваль // Перспективи розвитку ринкової економіки на засадах конкурентоспроможності, інноваційності та сталості: Тези доповіді до участі у Міжнародній науково-практичній конференції (14-15 лютого 2014 р., м. Дніпропетровськ). – с. 72-74. (0,16 друк. арк.)

38. Стоянова-Коваль С.С., Шабатура Т.С. Инновационная привлекательность предприятия в контексте оценки рыночной стоимости бизнеса / С.С. Стоянова-Коваль, Т.С.Шабатура // Институциональные основы функционирования экономики в условиях трансформации: Тезисы докладов Международной научно-практической конференции (23 мая 2014 г., г. Нюрнберг, Германия). – с. 126-128. (0,11 друк. арк.)

39. Стоянова-Коваль С.С. Особливості організації обліку в аграрних підприємствах / С.С. Стоянова-Коваль// Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євро інтеграції: Тези доповіді до участі у Міжнародній науково-практичній конференції (05-06 червня 2014 р., м. Одеса). – с. 96-101. (0,19 друк. арк.)

40. Стоянова-Коваль С.С. Проектирование цепочек добавленной стоимости в условиях вертикальной интеграции бизнеса как фактор противодействия трансферу кризиса / С.С.Стоянова-Коваль, В.И.Белобородько, Е.И.Колопенюк // Новая модель экономического роста: теоретические конструкции и реальная политика: Доклады и Тезисы участников IX Международной Кондратьевской конференции (11-12 ноября 2014 г., г. Москва). – С.326-328. (0,15 друк. арк.)

**Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації:**

41. Стоянова-Коваль С.С. Облік у бюджетних установах. Практикум. Вінниця: ТОВ "Нілан – ЛТД", 2015. – 262с. (8,4 друк.арк.).
42. Стоянова-Коваль С.С. Організація бухгалтерського обліку: навч. посібник (для студентів економічних спеціальностей). – Одеса, Атлант.: 2016. – 245с. (7,5 друк.арк.).
43. Аналіз фінансових результатів СВК «Дружба» в розрізі сільськогосподарських підприємств Саратського району Одеської області// Н.С. Морозюк, С. С. Стоянова-Коваль, В.І. Губко// Науковий журнал «Вісник Одеського національного університету, Серія: Економіка». – 2015. – Том 20, випуск 6. – С. 243-249. *Особистий внесок автора: визначено вплив інвестиційної діяльності на фінансові результати підприємств (0,3 друк.арк.).*

АНОТАЦІЯ

Стоянова-Коваль С.С. Інституційне регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості: теорія, методологія, практика. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Чернігівський національний технологічний університет. – Чернігів, 2017.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретико-методологічних засад і розробці практичних рекомендацій щодо функціонування інституціонального регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості.

Розроблено концепцію інституціонального регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, яка є передумовою визначення основних пріоритетів і напрямів державної політики і включає такі елементи, як: визначення основних термінів; мета та напрями розвитку інвестиційного процесу; організаційно-економічне забезпечення. Запропоновано організаційно-економічний механізм реалізації ефективної державної політики інституціонального регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості України, функціонування якого передбачає досягнення визначених у стратегії розвитку інституціонального регулювання інвестиційних процесів харчової промисловості стратегічних імперативів та тактичних заходів щодо їх реалізації на основі застосування відповідного інструментарію. Обґрунтовано стратегічні рекомендації у напрямку розвитку інституціонального регулювання інвестиційних процесів у харчовій промисловості, які будуть сприяти подальшому динамічному розвитку національної економіки відповідно до сучасних ринкових принципів.

Ключові слова: інституціональне регулювання, інвестиційний процес, харчова промисловість, державно-приватне партнерство, стратегічне управління, інвестиційно-ресурсне забезпечення, економічна ефективність, інвестиційна інфраструктура.

АННОТАЦИЯ

Стоянова-Коваль С.С. Институциональное регулирование инвестиционных процессов в пищевой промышленности: теория, методология, практика. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Черниговский национальный технологический университет. – Чернигов, 2017.

Диссертация посвящена обоснованию теоретико-методологических основ и разработке практических рекомендаций по функционированию институционального регулирования инвестиционных процессов в пищевой промышленности.

Разработана концепция институционального регулирования инвестиционных процессов в пищевой промышленности, которая является предпосылкой определения основных приоритетов и направлений государственной политики и включает такие элементы, как: определение основных терминов; цель и направления развития инвестиционного процесса; организационно-экономическое обеспечение. Предложенная концепция предусматривает теоретико-методологический, концептуальный, методический уровни и инструментальное и организационно-информационное обеспечение, способствующее эффективности реализации стратегических императивов развития институционального регулирования инвестиционных процессов в пищевой промышленности.

Предложен организационно-экономический механизм реализации эффективной государственной политики институционального регулирования инвестиционных процессов в пищевой промышленности Украины, функционирование которого предусматривает достижение определенных в стратегии развития институционального регулирования инвестиционных процессов пищевой промышленности стратегических императивов и тактических мероприятий по их реализации на основе применения соответствующего инструментария. Результаты реализации предложенного организационно-экономического механизма направленные на формирование благоприятной инвестиционной среды в пищевой промышленности, обеспечивает рост объемов поступления инвестиционных ресурсов как инструмента экономического роста и эффективное их использование.

Определена необходимость внедрения механизмов государственно-частного партнерства как перспективного инструмента институционального регулирования инвестиционных процессов в пищевой промышленности путем реализации масштабных модернизационных инновационно-инвестиционных проектов, в основу которых положены необходимость активизации функционирования локальных инновационных центров.

Обоснованы стратегические рекомендации в направлении развития институционального регулирования инвестиционных процессов в пищевой промышленности, будут способствовать дальнейшему динамичному развитию

национальной экономики в соответствии с современными рыночными принципами. Предложенные рекомендации по совершенствованию и повышению эффективности функционирования инвестиционной инфраструктуры пищевой промышленности на основе становления моноцентрического типа инфраструктурного обеспечения инвестиционных процессов субъектов пищевой промышленности

Ключевые слова: институциональное регулирование, инвестиционный процесс, пищевая промышленность, государственно-частное партнерство, стратегическое управление, инвестиционно-ресурсное обеспечение, экономическая эффективность, инвестиционная инфраструктура.

ABSTRACT

Stoyanova-Koval S.S. Institutional regulation of investment processes in the food industry: theory, methodology, practice. – Manuscript.

The thesis for the degree of doctor of economic sciences, specialty 08.00.03 – economics and management of national economy. – Chernihiv National University of Technology. – Chernihiv, 2017.

The thesis is devoted to the substantiation of theoretical and methodological foundations and development of practical recommendations on the functioning of the institutional regulation of investment processes in the food industry.

The concept of institutional regulation of investment processes in the food industry, which is a prerequisite for identifying key priorities and policy directions, and includes items such as: the definition of key terms; purpose and direction of the investment process; organizational and economic support. The organizational and economic mechanism of realization of effective state policy of institutional regulation of investment processes in the food industry Ukraine, the operation of which involves achieving defined development strategy in the institutional regulation of investment processes food industry strategic and tactical imperatives measures for their implementation through the use of appropriate tools. Grounded policy recommendations towards the development of institutional regulation of investment processes in the food industry that will contribute to the further dynamic development of the national economy according to modern market principles.

Keywords: institutional adjustment, investment process, food industry, public-private partnership, strategic management, investment and resource security, economic performance, infrastructure